

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Modrijan

**MEDNARODNA IZMENJAVA ŠTUDENTOV:
SOCIOLOŠKA ANALIZA MOTIVACIJE UDELEŽENCEV**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Modrijan

Mentor: izr. prof. dr. Anton Kramberger

**MEDNARODNA IZMENJAVA ŠTUDENTOV:
SOCIOLOŠKA ANALIZA MOTIVACIJE UDELEŽENCEV**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju prof. dr. Antonu Krambergerju, ki mi je bil s strokovnimi nasveti v veliko pomoč pri izdelavi diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi staršema in vsem, ki so mi med študijem stali ob strani.

Izjava o avtorstvu

KAZALO

1. UVOD	1
2. INSTITUCIONALNI OKVIR IZMENJAVE ŠTUDENTOV	3
2.1. EU pogodbe	4
2.1.1. Maastrichtska pogodba	4
2.1.2. Lizbonska konvencija	7
2.1.3. Sorbonska deklaracija	8
2.1.4. Bolonjska deklaracija	9
2.1.5. Lizbonska strategija	11
2.2. Socrates	12
2.3. Socrates/Erasmus	17
2.3.1. European Labour Market Programme (ELM)	21
3. VKLJUČENOST ŠTUDENTOV V EU IZMENJAVE	23
3.1. Mobilnost študentov	23
3.2. Statistika izmenjave vseh študentov EU	26
3.3. Slovenski študentje v izmenjavi	28
3.4. Tuji študentje na izmenjavi v Sloveniji	31
4. MOTIVACIJA ŠTUDENTOV	33
4.1. Motivacijske teorije	34
4.1.1. Teorija potreb oz. Maslowa teorija	34
4.1.2. Herzbergova oz. dvofaktorska motivacijska teorija	35
4.1.3. Teorija ERG	35
4.1.4. Teorija pričakovanja oz. Vroomova teorija	36
4.1.5. Froomova motivacijska teorija	36
4.1.6. Teorija človeškega kapitala	37
4.2. Motivacijski dejavniki za izmenjavo študentov	37
4.3. Motivacijski dejavniki za izmenjavo študentov v motivacijskih teorijah	45
5. PRIMERJAVA MOTIVACIJ SLOVENSКИH IN TUJIH	46
5.1. Opredelitev namena raziskave	46
5.2. Metoda zbiranja in urejanja podatkov	47
5.3. Osnovni rezultati raziskave in njihova interpretacija	49
5.3.1. Študentje FDV-ja	49
5.3.2. Tuji študentje	52
5.3.3. Primerjava motivacijskih dejavnikov študentov FDV-ja in tujih študentov	54
6. ZAKLJUČEK	56
7. UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA	58
7.1. Literatura	58
7.2. Internetni viri	59
8. SEZNAM SLIK IN TABEL	63
8.1. Slike	63
8.2. Tabele	63
9. PRILOGE	64

1. UVOD

Mednarodna izmenjava študentov si zaradi vse večjega obsega zasluži prav posebno mesto v sistemu izobraževanja. Tovrstna izmenjava študentov je zelo koristna ne le za posameznika, pač pa tudi z vidika celotne države in širše skupnosti. Zato ni presenetljivo, da država, v sodelovanju z mnogimi mednarodnimi institucijami, ta način študija stimulira in promovira. Pomembnosti izobraženih ljudi, ki svoja znanja pridobivajo na sorodnih tujih univerzah, se zavedajo tudi oblikovalci politik, zaradi česar se temu področju namenja vedno več sredstev. Vse hitrejši razvoj in spremembe vplivajo tudi na znanje, ki hitro zastareva, zato je nenehno izobraževanje nujno potrebno. Evropska unija se zaveda, da je za večjo konkurenčnost potreben prost pretok znanja med državami članicami, s čimer se omogoči višjo stopnjo izobraženosti Evropske unije kot celote.

Veliki prednosti Evropske unije v primerjavi z ostalim svetom sta kakovostni sistem izobraževanja in usposabljanja ter vzpodbujanje ustvarjalnosti mladih. Da bi lahko Evropska unija postala socialno in ekonomsko še bolj konkurenčna svetovna regija, je najpomembnejši dejavnik izgradnja družbe, temelječe na znanju. S pomočjo programov, kot sta Socrates in Leonardo da Vinci, se vzpodbuja večja mobilnost ne le študentov, temveč tudi učiteljev, asistentov, raziskovalcev in drugih, v izobraževalni proces vključenih oseb.

Od vstopa Slovenije v Evropsko unijo se je tudi na področju mednarodne izmenjave študentov pri nas veliko spremenilo – po pričakovanju na bolje. Poleg vse večjega števila domačih študentov, ki jim je omogočen odhod v tujino, lahko tudi na naših univerzah in drugih visokošolskih zavodih zasledimo vse več tujih študentov. Le-ti s svojo prisotnostjo rušijo monotonost slovenskega visokošolskega sistema, tudi zaradi večjega obsega predavanj, ki potekajo v tujih jezikih. Njihova prisotnost pa se ne se čuti le v predavalnicah, ampak tudi izven njih. Tako Ljubljana kot evropska prestolnica in kot mesto z največjo slovensko univerzo, kljub svoji majhnosti, postaja pravo malo multinacionalno stičišče različnih kultur.

V svoji diplomski nalogi bom predstavila nekatere sociološke aspekte mednarodne izmenjave študentov. Za tako temo sem se odločila, ker sem zadnji semester svojega univerzitetnega študija tudi sama opravila v tujini, in sicer na Danskem. Priznati moram, da je ta izkušnja veliko pripomogla k moji osebni rasti in širšemu pogledu na svet. Čeprav se Danska po

svoji kulturi in načinu življenja veliko ne razlikuje od Slovenije, sem zaznala velike spremembe v načinu svojega razmišljanja, kot tudi v načinu razmišljanja mojih 'sopotnikov'. Ta izkušnja je bila vsekakor zelo koristna in je v meni pustila močan pečat. Prav tako verjamem, da je pomembna za vsakega študenta, saj za mnoge pomeni prvo daljšo odsotnost od družine, prijateljev in znanega okolja. Pomeni tudi preizkus osebne zrelosti, saj je naenkrat potrebno v celoti poskrbeti zase, od prehrane, urejanja stanovanja in drugih opravil, ki jih v glavnem doma nismo bili posebej vajeni.

Upoštevajoč dejstvo, da mednarodna izmenjava študentov zahteva 'poenotenje' sistema izobraževanja oziroma mora omogočiti njegovo primerljivost med državami članicami, je njena dobra pravna podlaga nujna. V okviru te diplomske naloge bom na začetku predstavila najpomembnejše pravne akte, ki so bili sprejeti na ravni Evropske unije in veljajo v vseh državah članicah (2. poglavje). Podrobneje bom predstavila temeljni program na področju izobraževanja, in sicer program Socrates. Ker ta program združuje 8 dejavnosti, se bom osredotočila zgolj na eno izmed akcij, in sicer na akcijo Erasmus, ki se ukvarja z mednarodno izmenjavo študentov, profesorjev in ostalih pedagoških delavcev.

Pomemben podatek za oblikovalce politik in vse, ki so vključeni v izobraževalni proces, pa je razsežnost same akcije Erasmus. V naslednjem delu te naloge, bom glede na dostopne podatke, predstavila statistiko realiziranih mednarodnih izmenjav študentov v okviru te akcije v Evropski uniji (3. poglavje). Ker je za vsako državo pomembno, koliko izmenjav je omogočila tujim študentom kot država gostiteljica in koliko jih je omogočila svojim študentom, bom analizirala statistične podatke za Slovenijo. Te podatke bom tudi grafično predstavila in ustrezno komentirala.

V nadaljevanju svoje diplomske naloge se bom osredotočila na motivacijske dejavnike, ki na posamezne študente vplivajo, da se za mednarodno izmenjavo sploh odločijo (4. poglavje). Motivacija »vključuje dejavnike, ki usmerjajo in uravnavajo vedenje ljudi in drugih organizmov« (Feldman v Treven, 1998:107) in je pri tovrstni odločitvi ključnega pomena. V primeru, da motivacija ni dovolj močna, do izmenjave sploh ne pride. S tem namenom bom najprej opisala nekaj najbolj znanih motivacijskih teorij, s katerimi avtorji poskušajo razložiti določeno vedenje. V empirični ponazoritvi teh teorij se bom osredotočila na najpogostejše motivacijske dejavnike, ki so omenjeni v Končnih poročilih tujih Erasmus študentov in v

vprašalnikov, ki so jih tisti študentje Fakultete za družbene vede, ki so se za izmenjavo odločili, izpolnjevali pred intervjujem s komisijo (5. poglavje).

Na podlagi Končnih poročil in vprašalnikov bom v empiričnem delu predstavila pomembnost vplivanja posameznih motivacijskih dejavnikov na študente Fakultete za družbene vede in na tuje študente. S primerjavo izsledkov obeh raziskav bom poskušala najti skupne točke, na podlagi katerih se večina evropskih študentov odloča za študij v tujini. S tem bom tudi zaključila proučevanje izhodiščne teze naloge, v kateri domnevam, da motivacijska struktura slovenskih študentov za kroženje po evropskem akademskem prostoru ne odstopa bistveno od motivacijske strukture študentov iz drugih evropskih držav.

2. INSTITUCIONALNI OKVIR IZMENJAVE ŠTUDENTOV

V EVROPSKI UNIJI

»Evropska unija (EU) je družina demokratičnih evropskih držav, ki si skupaj prizadevajo za mir in blaginjo. EU ni država, ki bi nadomestila obstoječe države, obenem pa je več kot katera koli mednarodna organizacija. EU je v resnici edinstvena. Njene države članice so ustanovile skupne institucije, na katere so prenesle del svoje suverenosti, tako da na evropski ravni lahko demokratično sprejemajo odločitve o vprašanjih skupnega interesa. To združevanje suverenosti se imenuje tudi evropsko povezovanje.«

(http://europa.eu.int/abc/panorama/index_sl.htm - 17.09.2005)

Evropska unija združuje 31 dejavnosti, pri čemer je vsaka dejavnost svoje tematsko področje, na katerem EU vodi programe, pripravlja dogodke in sprejema zakonodajo. Ena izmed teh dejavnosti je tudi področje izobraževanja, ki je tako kot ostale izjemnega pomena.

»Izobraževanje in usposabljanje v Evropi odraža raznolikost jezikov, kultur in sistemov, ki so sestavni del držav članic in njihovih regij. Dolgo časa je proces izobraževanja in usposabljanja potekal na nacionalni ravni; z drugimi besedami, sistemi so se razvijali v občutni izolaciji drug od drugega. Države in regije imajo raznolike ustanove za izobraževanje in usposabljanje, ki upoštevajo različne vpisne pogoje, trajanje šolskega oz. študijskega leta je v pristojnosti nacionalnih oblasti, podeljujejo na stotine mnogovrstnih diplom in

kvalifikacij, kar odraža raznolikost učnih načrtov in sistemov usposabljanja.« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010)

Lahko bi rekli, da je politika Evropske unije usmerjena v izobraževanje kot sredstvo za promocijo ekonomske rasti in bolj integrirane družbe, medtem ko vsakemu posamezniku nudi najboljše možnosti za njegov osebni razvoj.

V nadaljevanju bom predstavila po mojem mnenju najpomembnejše dokumente, ki na ravni Evropske unije urejajo področje izobraževanja in usposabljanja ter se še posebej posvečajo vprašanju poenotenja izobraževalnega sistema. Eden od problemov tega poenotenja je tudi pretok znanja znotraj držav članic, ki se odraža predvsem pri organizaciji mobilnosti študentov. Temu problemu pristojne institucije na ravni Evropske unije zadnja leta posvečajo še posebej veliko pozornosti.

2.1. EU pogodbe

Oblikovanje evropskega visokošolskega prostora se je uradno začelo leta 1988 v Bolgini, ko so rektorji evropskih univerz podpisali dokument imenovan Magna Charta Universitatum. V dokumentu so postavili temeljna načela poslanstva univerz in poudarili pomembnost njihove avtonomije, pri tem, »da se sistemi visokega šolstva in raziskovanja nenehno prilagajajo spreminjajočim se potrebam, družbenim zahtevam ter novim znanstvenim spoznanjem.« (<http://www.uni-lj.si/Kakovost/Kakovost/evropski.asp> - 26.10.2005)

2.1.1. Maastrichtska pogodba

Izobraževanje, poklicno usposabljanje in mladina

Pogodba o Evropski uniji, ki so jo v Maastrichtu podpisali februarja 1992, v veljavo pa je stopila novembra 1993, je prva tovrstna listina, ki natančno ureja področje izobraževanja, mladine in kulture. Kot prva je tudi uvedla ime Evropska unija, za temeljni cilj pa postavila ureditev notranjega trga med državami članicami. Z njo so države članice kot naslednji korak v razvoju evropskega povezovanja svoje sodelovanje razširile tudi na področje skupne zunanje in varnostne politike ter na področje pravosodja in notranjih zadev.

Za področje izobraževanja je pomembno predvsem to, da se je uzakonil prost prehod delovne sile med državami članicami, ki je posledično sprožil problem poenotenja visokošolskega izobraževanja v Evropski uniji. Pri tem ne smemo pozabiti na pomemben sestavni del pogodbe, ki področje izobraževanja ureja po načelu subsidiarnosti. »To pomeni, da sicer lahko legitimno nastajajo na evropski ravni, v Evropski komisiji in drugih organih Evropske unije predlogi o razvoju izobraževalne dejavnosti in sistema, toda odločitev o tem, da bo te rešitve posamezna država včlenila v svoj pravni red in jih uvedla v prakso, je prepuščena suverenosti vsake od držav.« (Medveš v Nerat, 2004:3)

Maastrichtska pogodba poudarja sodelovanje in izmenjavo informacij na področju izobraževanja med državami članicami, pri čemer izpostavlja pomembnost vzajemnega priznavanja pridobljene izobrazbe in kvalifikacij. Načelo subsidiarnosti namreč omogoča Evropski uniji, da na določenih področjih izobraževanja in usposabljanja dopolni dejavnosti držav članic. Dva člena Maastrichtske pogodbe, ki se posebej nanašata na področje izobraževanja, poklicnega usposabljanja in mladino, sta člen 149 ter člen 150.

»ČLEN 149

1. Skupnost prispeva k razvoju kakovostnega izobraževanja s spodbujanjem sodelovanja med državami članicami ter po potrebi s podpiranjem in dopolnjevanjem njihovih dejavnosti, pri čemer v celoti upošteva odgovornost držav članic za vsebino poučevanja in organizacijo izobraževalnih sistemov, pa tudi njihovo kulturno in jezikovno raznolikost.
2. Dejavnost skupnosti naj bi bila usmerjena v:
 - razvijanje evropske razsežnosti v izobraževanju, predvsem skozi poučevanje in razširjanje jezikov držav članic,
 - spodbujanje mobilnosti študentov in profesorjev, s spodbujanjem akademskega priznavanja diplom in študijskih obdobj,
 - pospeševanje sodelovanja med izobraževalnimi zavodi,
 - razvijanje izmenjave informacij in izkušenj glede skupnih vprašanj v izobraževanih sistemih članic,
 - spodbujanje razvoja izmenjave mladih in izmenjave pedagoških ter drugih strokovnih delavcev,
 - spodbujanje razvoja študija na daljavo.
3. Skupnost in države članice naj podpirajo sodelovanje z državami tretjega sveta in pristojnimi mednarodnimi organizacijami na področju izobraževanja, predvsem s Svetom Evrope.

4. Za uresničevanje ciljev, ki se nanašajo na ta (149.) člen, naj Svet Evrope sprejme:
 - ukrepe v skladu s postopkom, ki se nanaša na 251. člen ter po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom in Odborom regij, pri čemer je izključeno kakršno koli usklajevanje zakonov in drugih predpisov držav članic,
 - priporočila, o katerih odloča s kvalificirano večino na predlog Evropske komisije.

ČLEN 150

1. Skupnost naj izvaja politiko poklicnega usposabljanja, ki podpira in dopolnjuje dejavnost držav članic, pri tem pa v celoti upošteva njihovo odgovornost za vsebino in organizacijo poklicnega usposabljanja.
2. Dejavnost skupnosti naj bo usmerjena v :
 - olajševanje prilagajanja industrijskim spremembam, zlasti skozi poklicno usposabljanje in preusposabljanje,
 - izboljševanje začetnega in nadaljevalnega poklicnega usposabljanja, z namenom lažje vključitve in ponovne vključitve na trg dela,
 - olajševanje dostopa do poklicnega usposabljanja in pospeševanjem mobilnosti inštruktorjev ter učencev, še posebej mladih,
 - vzpodbujevanje sodelovanja v usposabljanju med izobraževalnimi zavodi in podjetji,
 - vzpostavitev izmenjave informacij ter izkušenj glede vprašanj, ki so skupna sistemom usposabljanja držav članic.
3. Skupnost in države članice naj podpirajo sodelovanje z državami tretjega sveta in pristojnimi mednarodnimi organizacijami na področju poklicnega izobraževanja.
4. Svet Evrope sprejme ukrepe, v skladu s postopkom iz člena 251 in po posvetovanju z Ekonomsko-socialnim odborom ter Odborom regij, ki prispevajo k uresničevanju ciljev iz tega člena, pri čemer je izključeno kakršno koli usklajevanje zakonov in drugih predpisov.«

(prevod Maastrichske pogodbe – http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325EN.003301.html#anArt150 – 17.09.2005)

Zgoraj navedena člena torej zajemata pospeševanje mobilnosti študentov, učiteljev in drugih v izobraževalni proces vključenih oseb, razvoj sodelovanja med šolami, univerzami in drugimi visokošolskimi zavodi, spodbujanje učenja tujih jezikov, izboljšave pri priznavanju kvalifikacij, spretnosti in diplom ter razvoj odprtega učenja in učenja na daljavo. Na področjih, kjer opredeljujeta posebne evropske pristojnosti, so na ravni Evropske unije sprejeti različni programi, ki se izvajajo – med njimi tudi programa Socrates in Leonardo da Vinci.

Z Maastrichtsko pogodbo je bila postavljena zahteva po prostem pretoku delovne sile, s čimer je bil sprožen problem priznavanja kvalifikacij v različnih državah članicah. Brez enotnega mehanizma prepoznavanja diplom, spričeval ter drugih indikatorjev kvalifikacij je namreč težko omogočiti delovni sili, da bi se uspešno zaposlovala izven nacionalnih meja. Problemu poenotenja visokošolskega sistema znotraj Evropske unije so v nadaljnjih letih oblikovalci politik evropskega izobraževanja namenili posebno pozornost.

2.1.2. Lizbonska konvencija

V Maastrichtu je bila poudarjena predvsem načelna potreba po medsebojnem priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji, bolj natančno pa to področje ureja Lizbonska konvencija oz. Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij in zaključnih listin v Evropski regiji, ki je bila podpisana aprila 1997. Države podpisnice so se zavezale, da se izobrazba, ki jo posameznik pridobi v katerikoli tuji državi članici, na domači instituciji prizna, razen če je mogoče dokazati, da se slednja bistveno razlikuje od tiste, pridobljene v tujini. Posameznik lahko uporablja tudi ustrezen naziv in ima možnost nadaljnjega šolanja.

Podpisnice te listine se torej že zavedajo, da je pravica do izobrazbe ena temeljnih človekovih pravic in ima velik pomen, tako za posameznika kot tudi za celotno družbo. Obenem se zavedajo, da je Evropska unija kot celota sestavljena iz držav članic, katerih šolski sistemi se med seboj razlikujejo. Zato prihaja do kulturne, politične, filozofske in socialne raznolikosti v izobraževalnem procesu. Dokler se Evropska unija teh raznolikosti zaveda, jih spoštuje in jih zna uporabiti v svoj prid, je to lahko koristno za vse sloje prebivalstva. Nenazadnje se tudi na ta način povečuje zaupanje, upoštevanje drugih in razvija večja toleranca med prebivalci.

Čeprav tovrstne konvencije globoko posegajo v izobraževalno politiko sleherne države članice, pa načelu avtonomije institucije pripisujejo velik pomen, ga spoštujejo in varujejo. Od institucij v državah članicah pa se pričakuje, da bodo le-te delovale v duhu pospeševanja mobilnosti šolajočih in se zavedale pomembnosti vzajemnega priznavanja stopenj izobrazbe v tem procesu. Dolžnost družbe je namreč, da prepozna dosežene kvalifikacije in spretnosti, dosežene v drugi državi članici EU ter jih ustrezno prizna.

S priznavanjem kvalifikacij je povezano tudi veliko problemov, zato je potrebno sprejeti ustrezne ukrepe za rešitev le-teh. Kriteriji preverjanja usposobljenosti v vseh državah članicah morajo biti transparentni in zanesljivi, država pa mora o svojem šolskem sistemu zagotoviti dovolj informacij. Le tako se bodo problemi, ki nastajajo zaradi različnosti šolskih sistemov, lahko reševali. Seveda je od 'morati' do 'tako res je' znaten korak.

Z Lizbonsko konvencijo so se podpisnice zavezale, da bodo za namene lažjega priznavanja kvalifikacij uvedle pregledna pravila za popoln opis le-teh. Ker pa je uspešnost izvajanja te zaveze odvisna tudi od nadzora, za to skrbijo mednarodne organizacije ENIC Network¹, Svet za priznavanje kvalifikacij ter UNESCO².

Države podpisnice te konvencije se tudi zavedajo sprememb, ki jih tovrstne listine prinašajo v visokošolsko izobraževanje, in poskušajo najti rešitve glede na razlike, ki obstajajo med različnimi šolskimi sistemi. Nekateri šolski sistemi se namreč med seboj razlikujejo že v sami osnovi, in sicer glede na čas trajanja določenega programa, še bolj pa glede na predmete in vsebine, ki jih ti nudijo. Nenazadnje podpisnice Lizbonske konvencije »večajo transparentnost pridobljene izobrazbe, da jo lažje prilagodijo na stanje visokega šolstva v Evropski regiji.« (Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji, 1997)

2.1.3. Sorbonska deklaracija

Sorbonsko deklaracijo z naslovom Skupna deklaracija o usklajevanju izgradnje sistema evropskega visokošolskega izobraževanja so maja 1998 v Parizu podpisali štirje ministri, pristojni za visoko šolstvo največjih držav EU, in sicer Francije, Nemčije, Italije in Velike Britanije. Glavni poudarek srečanja je bil harmonizacija evropskega visokošolskega sistema, ki s skupnimi minimalnimi standardi omogoča večjo mobilnost znanja in spretnosti. V tej deklaraciji je poudarjena centralna vloga univerz pri razvoju evropske kulturne dimenzije.

¹ ENIC Network = The European Network of National Information Centres on academic recognition and mobility – Svet Evrope in UNESCO sta to mrežo ustanovila leta 1994 z namenom razvijanja skupnih politik na področju prepoznavanja kvalifikacij v vseh evropskih državah (http://www.coe.int/T/DG4/HigherEducation/Recognition/ENIC_en.asp - 17.11.2005).

² UNESCO = United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - je organizacija, ki si prizadeva za varnost in mir, za spoštovanje človekovih pravic in svobode po vsem svetu ne glede na raso, spol, jezik ali vero (http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=29008&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html - 17.11.2005).

Deklaracija poziva k izvajanju izobraževanja na dveh študijskih stopnjah, in sicer na dodiplomski in podiplomski, pri čemer je velik poudarek na raziskovalnem delu. Fleksibilnost tega sistema izobraževanja in njegovo mednarodno priznavanje naj bi poleg delitve sistema na dve študijski stopnji, zagotavljala še semestralni in kreditni sistem (ECTS). To bi omogočilo vstop v izobraževalni proces skozi celo življenje in s tem predvsem večjo mobilnost študentov ter učiteljev.

Deklaracija je vzbudila veliko zanimanja v strokovni javnosti in sledilo ji je obdobje živahnjše dogajanja na tem področju. Že naslednje leto so v Bologni podpisali novo deklaracijo, za katero bi lahko dejali, da je nastala kot nekakšno logično sosledje dogodkov v Sorboni (glej vir: Mihelič, 2005).

2.1.4. Bolonjska deklaracija

V Bolonjski deklaraciji, ki je bila sprejeta 19. junija 1999, so evropski ministri za izobraževanje načrtali smer razvoja evropskega visokega šolstva do leta 2010. Deklaracija vsebuje 6 ključnih točk, skupen cilj tega procesa pa je narediti visokošolski sistem znotraj Evropske unije bolj transparenten, tako da bodo različni nacionalni sistemi uporabljali skupno ogrodje. S tem bi omogočili večji pretok znanja iz ene države v drugo, kar je za kulturno bolj integrirano EU izjemnega pomena. Glavna cilja sta povečanje mednarodne konkurenčnosti evropskega visokega šolstva ter povečanje mobilnosti pri izobraževanju in zaposlovanju (glej vir: Kaj je bolonjski proces, 2005).

Bolonjska deklaracija vsebuje 6 ključnih točk, ki so zasnovane že v predhodni Sorbonski deklaraciji, in sicer:

1. »Sprejetje sistema zlahka prepoznavnih in primerljivih diplomskih stopenj, tudi z obrazcem 'Priloga k diplomu', da bi pospešili zaposlovanje evropskih državljanov ter mednarodno konkurenčnost evropskega sistema visokega šolstva.
2. Sprejetje sistema z dvema glavnima študijskima stopnjama, dodiplomsko in podiplomsko. Dostop v drugo stopnjo zahteva uspešno dokončanje prve, ta pa traja najmanj tri leta. Diploma, podeljena po prvi stopnji, je za evropski trg dela tudi relevantna kot ustrezna raven klasifikacije. Druga stopnja vodi k magisteriju in/ali doktoratu znanosti, tako kot v mnogih evropskih državah.

3. Vzpostavitev kreditnega sistema – kot je ECTS – kot ustreznega sredstva za omogočanje čim širše mobilnosti študentov. Krediti bi bili lahko pridobljeni tudi zunaj visokega šolstva, tudi z vseživljenjskim izobraževanjem, če jih le priznajo univerze, ki študente sprejemajo.
4. Pospeševanje mobilnosti, tako da se za učinkovito uresničevanje prostega gibanja odpravljajo ovire, predvsem pri:
 - dostopu do študija, možnostih za usposabljanje ter s tem povezanimi storitvami, kadar gre za študente;
 - priznavanju in vrednotenju obdobj raziskovanja, poučevanja in usposabljanja v Evropi, kadar gre za učitelje, raziskovalce in administrativno osebje, ne da bi vnaprej določali njihove zakonite pravice.
5. Pospeševanje evropskega sodelovanja in zagotavljanje kakovosti, tako da se razvijajo primerljiva merila in metodologije.
6. Pospeševanje potrebnih evropskih razsežnosti v visokem šolstvu, še zlasti v zvezi s kurikularnim razvojem, medinstitucionalnim sodelovanjem, mobilnostnimi načrti ter integriranimi programi študija, usposabljanja in raziskovanja.«

(<http://www.uni-lj.si/Kakovost/Kakovost/evropski.asp>- 26.10.2005)

Bolonjsko deklaracijo je do danes podpisalo že 30 držav članic, katerih pristojni ministri se sestanejo vsaki dve leti, ocenijo dosežen napredek ter se dogovorijo o nadaljnjem procesu in ukrepih, ki so potrebni za uresničitev ciljev te deklaracije. Sprejmejo tudi poseben komunike, ki vsebuje predloge za nadaljnji razvoj bolonjskega procesa. Tako so se leta 2001 zbrali v Pragi, leta 2003 v Berlinu, leta 2005 v Bergnu, leta 2007 pa bo konferenca potekala v Londonu.

Bolonjski proces je torej nekakšna zaobljuba, ki so jo države podpisnice sprejele z namenom reforme visokošolskega izobraževalnega sistema s pomočjo Evropske komisije. Omogočen dostop do razširjenega evropskega visokega šolstva, ki je transparenten in zagotavlja kvaliteto, pa je glavni poudarek te deklaracije. Seveda države te zaobljube ne bi dale, če v njenih težnjah ne bi videle tudi koristi zase.

2.1.5. Lizbonska strategija

Leta 2000 je Evropski svet v Lizboni sprejel strategijo, katere cilj je, da Evropska unija do leta 2010 »postane najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010). V skladu s tem so poudarili pomembnost ukrepov, ki jih bo potrebno sprejeti, da bi zastavljeni cilj tudi dosegli. Poleg sprememb celotnega evropskega gospodarstva, so se pojavili tudi novi izzivi pri oblikovanju programov za prenovo socialnega skrbstva in izobraževalnih sistemov, ki naj bi upoštevali nacionalno raznolikost držav članic.

Težnje po prenovi izobraževalnih sistemov so povzročile dodatni pritisk na nacionalne akterje, da ne gre le za želje, ampak tudi potrebo. Raznolikosti med državami članicami, katerih število se je po pridružitvi novih 10 držav še povečalo, so skupna lastnost celotne Evropske unije. Prav zaradi teh raznolikosti je potreba po sodelovanju ter mobilnosti v izobraževanju in usposabljanju čedalje pomembnejša. Da bo Evropske unije kot celota lahko dobro izkoristila prednosti, ki jih te raznolikosti prinašajo, je potrebna dobra organizacija sistemov izobraževanja in usposabljanja. S tem namenom je Evropski svet v Lizboni predstavili novo orodje za spodbujanje približevanja nacionalnih politik, na poti do skupnih ciljev, imenovano 'odprta metoda usklajevanja'.

Evropski svet je 'odprto metodo usklajevanja' opredelil kot: »način, s katerim se širijo najboljše prakse in doseže večje približevanje na poti do najpomembnejših ciljev EU ... zasnovali so jo, da bi državam članicam pomagala pri postopnem oblikovanju lastnih politik ...« (Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010). Na področju izobraževanja in usposabljanja naj bi ta metoda omogočala medsebojno primerjavo, s čimer bi se tveganje, ki je povezano s spremembami in reformami, zmanjšalo.

V Lizboni sprejeta 'odprta metoda usklajevanja' je bila nekakšna manjkajoča spodbuda Evropski komisiji, ki je po tem zasedanju pripravila osnutek za kasneje sprejeti Delovni program o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja. Program je bil sprejet 14. februarja 2002 in je bil prvi tovrsten uradni dokument, kjer je bilo poudarjeno meddržavno delovanje na področju poenotenja nacionalnih politik izobraževanja in usposabljanja v Evropski uniji. Le dober mesec kasneje sta Evropska komisija in Evropski

svet v Barceloni objavila še eno politično poročilo, ki govori o pomembnosti in učinkovitosti politik na področju izobraževanja in usposabljanja.

Delovni program o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja temelji na treh dolgoročnih strateških ciljih, in sicer :

1. Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja
2. Vsem olajšati dostop do sistemov izobraževanja in usposabljanja
3. Odpiranje sistemov izobraževanja in usposabljanja v širše okolje

Vsega skupaj je program razčlenjen na 13 podrobnejših ciljev in 42 ključnih vprašanj, ki so tako ali drugače povezana z izobraževanjem in usposabljanjem. Eden od teh ciljev je npr. tudi 'Povečanje mobilnosti in izmenjav', ki omenja programe Socrates, Leonardo da Vinci in Youth, kot tiste temelje, ki si jih je Evropska unija na področju mobilnosti že zgradila. V nadaljevanju bom predstavila le enega izmed teh programov, in sicer program Socrates.

2.2. Socrates

Znanju kot temeljnemu viru konkurenčnosti Evropska unija namenja veliko pozornosti. Zaveda se, da informacijske in komunikacijske tehnologije ustvarjajo 'novo revolucijo', ki temelji na pospešenih informacijah in potencialno učinkovitejši uporabi le-teh. Uspešnost našega prilagajanja temu procesu pa je v veliki meri odvisna od znanja, ki ga je potrebno nenehno nadgrajevati. Minili so časi, ko je znanje, pridobljeno v mladosti skozi različne institucije, zadostovalo za opravljanje določenega poklica, brez bistvenih prilagajanj skozi celotno delovno dobo. Ta t.i. 'družba znanja'³, v kateri živimo, poudarja pomembnost znanja in tehnologije za ekonomsko rast, izobraževanje pa postavlja v sam center 'na znanju temelječe družbe'.

Tako Evropski uniji kot celoti kakor tudi njenim državam članicam je v velikem interesu, da znanje, ki je v prostoru prisotno, kroži. Z izboljševanjem kvalitete poučevanja in pospeševanjem novih učnih programov, se oblikuje nova delovna sila, ki je pripravljena na spremembe in nove izzive, ima široka znanja, predvsem pa je sposobna najti ustrezne informacije ter jih ob pravem času na pravem mestu tudi uporabiti. To ni niti malo enostavna

³ Za t.i. 'družbo znanja' je značilno, da znanje kot produkcijski dejavnik predstavlja odločujoči delež k bruto domačemu proizvodu (Ježek, 2004:4)

naloga. Probleme, do katerih pri izmenjavi znanja prihaja zaradi različne organiziranosti izobraževalnih sistemov v državah članicah, Evropska unija poskuša rešiti tudi skozi program Socrates.

Socrates je akcijski program Evropske skupnosti, namenjen vzpodbujanju evropskega sodelovanja in izboljšanju kakovosti izobraževanja s pomočjo sodelovanja preko nacionalnih meja. Temelji na že prej omenjenih dveh členih Maastrichtske pogodbe, in sicer na členih 149 ter 150. Program je do sedaj potekal v dveh fazah. Prva faza je potekala od leta 1995 do 1999, druga pa se je pričela 1. januarja 2000 in bo formalno trajala do 31. decembra 2006. Evropska unija je programu Socrates II. za njegovo uresničevanje namenila znatna finančna sredstva, v višini 1.850 milijonov evrov (glej vir: Gateway to education, http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/publ/pdf/socrates/brochnew_en.pdf - 25.10.2005).

Glavni ideji tega programa sta promocija vseživljenjskega izobraževanja in izgradnja Evrope znanja, cilji pa so naslednji:

- »okrepiti Evropsko dimenzijo izobraževanja⁴ na vseh stopnjah ter olajšati dostop do izobraževanja, s promocijo enakih možnosti;
- pospeševati kvantitativni in kvalitativni razvoj znanja jezikov v EU, predvsem tistih manj uporabljenih in poučevanih;
- pospeševati sodelovanje in mobilnost na področju izobraževanja, predvsem s spodbujanjem izmenjav med izobraževalnimi institucijami, s promocijo učenja na daljavo, z vzpodbujanjem napredka in priznavanjem diplom ter študijskih obdobij, z razvojem izmenjave informacij ter v skladu s tem pomagati pri ovirah, ki tu nastajajo;
- spodbujati inovacije in napredek izobraževalnih praks in raziskati predmete skupnih interesov politik na področju izobraževanja.«

(http://www.cmepius.si/images/stories/datoteke/Socrates/Socrates_vodnik-za-prijavitelje.pdf - 25.10.2005)

⁴ Evropska dimenzija izobraževanja je gibanje, ki ne pomeni harmonizacije ali standardizacije izobraževalnih politik ali poenotenja vsebin, temveč filozofijo enakovrednega sodelovanja, ki z vsemi razpoložljivimi mehanizmi prispeva h kvaliteti skupnega življenja v evropskem prostoru in kakovosti izobraževanja kot enemu temeljnih pogojev za bodočo prosperiteto. (www.eurydice.org/Eurydice/Application/frameset.asp?country=SI&language=VO – 11.11.2005)

Glavne dejavnosti v okviru programa pa so:

- »nacionalna mobilnost oseb na področju izobraževanja v Evropi;
- projekti na osnovi nadnacionalnih povezovanj, oblikovani v smer razvoja inovacij in izboljšanja kvalitete v izobraževanju;
- promocija jezikovnih veščin in razumevanja različnih kultur;
- uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij (ICT) v izobraževanju;
- nadnacionalne kooperacijske mreže, ki pospešujejo izmenjavo izkušenj in dobre prakse;
- opazovanje in komparativne analize izobraževalnih sistemov in politik;
- aktivnosti za pospeševanje izmenjave informacij in širjenje dobre prakse in inovacij.«

(http://www.emepius.si/images/stories/datoteke/Socrates/Socrates_vodnik-za-prijavitelje.pdf - 25.10.2005)

S svojimi dejavnostmi torej program Socrates poskuša preprečiti socialno izključenost, rasizem in ksenofobijo, zagotavlja želi enakopravnost med spoloma in invalidnim osebam omogočiti dostop do izobraževanja. S tem spodbuja občutek pripadnosti nadnacionalni skupnosti in vzpostavlja implicitno evropsko državljanstvo, saj omogoča učenje v multikulturnem okolju.

Program vključuje formalno in neformalno učenje, pri čemer pa starost ni pomembna, saj nudi možnost izobraževanja na vseh stopnjah – od vrtca do izobraževanja odraslih. To pomeni, da vključuje tako učitelje, administrativno in vodstveno osebje kot tudi otroke, učence in študente. Učenje ne poteka več le znotraj učilnic, ampak je odprto v svet novih spoznanj in izzivov.

Program Socrates združuje osem dejavnosti, in sicer:

1. COMENIUS – izobraževanje douniverzitetnih učiteljev

Cilj akcije je izboljšati kakovost poučevanja, krepiti evropsko razsežnost in spodbujati učenje tujih jezikov. Akcija poudarja pomen mednarodnega sodelovanja šol in drugih izobraževalnih institucij. Zajema pripravljalne obiske in kontaktne seminarje za pripravo projektov, šolska partnerstva, izobraževanje in stalno strokovno izpopolnjevanje strokovnih delavcev v

vzgojno-izobraževanih institucijah, individualne štipendije za usposabljanja in Comenius mreže. Namen je izboljšati profesionalnost učiteljev in tako ustvariti kakovosten izobraževalni sistem.

2. ERASMUS – visoko šolstvo

Akcija Erasmus je od vseh osmih akcij, ki potekajo v okviru programa Socrates, najbolj poznana in razširjena. Obsega ukrepe, ki podpirajo evropske dejavnosti visokošolskih ustanov in spodbujajo mobilnost ter izmenjavo študentov. Namen je izboljšati kvaliteto in 'evropsko dimenzijo' visokošolskega izobraževanja v državah, ki sodelujejo v programu. Podrobneje jo bom opisala kasneje, saj je poudarek moje diplomske naloge ravno na izmenjavi študentov preko te akcije.

3. GRUNDTVIG – izobraževanje odraslih in drugih izobraževalnih možnosti

Grundtvig je program, ki spodbuja možnosti izobraževanja odraslih v najširšem pomenu. Poudarja kvaliteto, evropsko dimenzijo, pomembnost dostopnosti vseživljenjskega izobraževanja in še mnogo več, kar vse naj bi pripomoglo k boljšim zaposlitvenim možnostim in bilo v pomoč tistim, ki se poskušajo ponovno vključiti v izobraževalni sistem. Poleg formalnega nudi tudi veliko možnosti neformalnega izobraževanja.

4. LINGUA – spodbujanje učenja in poučevanja jezikov

Lingua je centralizirana akcija, namenjena učenju in poučevanju jezikov, ki poskuša približati različne jezikovne značilnosti vsem prebivalcem EU. Veliko pozornosti posveča manj razširjenim jezikom, in s tem večji kulturni raznolikosti ter širini medsebojnega sporazumevanja. Glavni cilji programa so spodbujati in podpirati jezikovno raznolikost v EU, prispevati k boljši kakovosti učenja in poučevanja jezikov ter omogočati večjo dostopnost do možnosti vseživljenjskega učenja in ustvarjati pogoje za njegovo uveljavljanje.

5. MINERVA – izobraževanje na daljavo in odprto učenje

Je akcija, namenjena spodbujanju in krepitvi evropskega sodelovanja na področju 'učenja na daljavo' (ODL⁵) in 'uporabi informacijskih in komunikacijskih tehnologij' (ICT⁶) v

⁵ ODL – Open and Distance Learning

⁶ ICT – Information and Communication Technologies

izobraževanju. Spodbuja razumevanje o vplivih ODL in ICT med učitelji, učenci, organi odločanja in širšo javnostjo; pomaga pri upoštevanju pedagoških vidikov pri razvoju ICT in multimedijskih izobraževalnih izdelkov in storitev; spodbuja uporabo tehnološko nadgrajenih metod in izobraževalnih virov na tem področju.

6. SPREMLJANJE IN VPELJEVANJE NOVOSTI

Je dejavnost Socratesa, ki prispeva k izboljšanju in preglednosti učnih programov ter pospeševanju procesa evropske inovativnosti v izobraževanju s pomočjo izmenjave informacij in izkušenj, prepoznavanja dobre prakse, primerjalne analize sistemov in politik na tem področju, ter preko diskusij in analiz, ki so v skupnem interesu izobraževalne politike. Vse to vključuje tudi pomoč Eurydice⁷ in NARIC⁸ mreže ter Ariona⁹.

7. SKUPNE AKCIJE

V skupni želji po vzpostavitvi Evrope znanja se Socrates povezuje s sorodnimi programi Evropske skupnosti, še posebej s programoma Leonardo da Vinci in Youth ter z drugimi programi Evropske skupnosti na področju raziskav, razvoja in novih tehnologij.

8. DOPOLNILNI UKREPI

Evropska skupnost finančna sredstva namenja tudi drugim iniciativam, katerih cilj je spodbujanje uresničevanja ciljev zgoraj navedenih dejavnosti pod okriljem Socratesa. Sem spadajo različni simpoziji in konference o inovacijah v programih; aktivnosti, ki pripomorejo k večji osveščenosti na področju izobraževanja; izobraževanje oseb, ki so odgovorne za evropske projekte izobraževanja; aktivnosti, ki vključujejo sodelovanje držav tretjega sveta, itd. (glej vir: Decision No 253/2000/EC of the European Parliament and the Council).

⁷ EURYDICE = The information network on education in Europe - je evropsko informacijsko omrežje na področju izobraževanja, ki spodbuja izmenjavo informacij in izkušenj med oblikovalci politike in seznanja z njimi vse tiste, ki delajo na področju izobraževanja v Evropi. (<http://www.mszs.si/eurydice/organ/osnove.htm> - 26.11.2005)

⁸ NARIC = National Academic Recognition Information Centers – glavna naloga mreže je zbiranje in posredovanje informacij o visokošolskih sistemih, kvalifikacij v visokem šolstvu doma in v tujini. (http://www.mszs.si/slo/solstvo/priznavanje/enic_naric.asp#mreza-26.11.2005)

⁹ ARION = je program, katerega cilj je širjenje poznavanja evropskih izobraževalnih sistemov ter primerjava izobraževalnih politik in izkušenj med različnimi državami. (<http://www.cmepius.si/SOCRATES/Arion> - 26.10.2005)

V programu Socrates sodeluje vseh 25 polnopravnih članic Evropske unije : Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luxemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Velika Britanija , 3 države EFTA (Islandija, Liechtenstein in Norveška) ter 3 najverjetnejše bodoče članice : Bolgarija, Romunija in Turčija. (glej vir:

Gateway to education,

http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/publ/pdf/socrates/brochnew_en.pdf -

25.10.2005).

Evropska komisija je tista, ki prevzema odgovornost za izvajanje programa, v veliko pomoč pa ji je odbor Socrates, ki ga sestavljajo predstavniki držav članic. Operativni del programa poteka decentralizirano, in sicer v sodelovanju Evropske komisije z nacionalnimi šolskimi avtoritetami in s pomočjo Nacionalnih agencij v posameznih državah (v Sloveniji je to center CMEPIUS¹⁰) ter Uradov za strokovno pomoč, ki delujejo na ravni Evropske skupnosti.

Ustanovitev in razvoj različnih programov, akcij ter pilotnih shem pod okriljem Socratesa, Leonardo da Vincia in Youtha, so v veliki meri tudi rezultat širše želje akterjev evropskega izobraževalnega prostora po večjem povezovanju med formalnimi in neformalnimi sistemi izobraževanja.

2.3. Socrates/Erasmus

Pomembnost mobilnosti znanja in s tem neposredno mobilnosti študentov se Evropska unija zaveda že skoraj 20 let. Tako je Evropska komisija že leta 1987 pričela s programom Erasmus, ki je že na samem začetku prejel pozitivne kritike. Ime Erasmus je ta program dobil po nizozemskem filozofu, teologu in humanistu Erazmu Rotterdamskemu (16. stoletje), ki je živel in deloval na različnih koncih Evrope, kjer je iskal ter širil znanje in izkušnje. Ime, nekoliko po sili, predstavlja tudi okrajšavo za The European Community Action Scheme for the Mobility of University Students.

V prvem letu po ustanovitvi je na izmenjavo preko te akcije odšlo približno 3.000 študentov, sedaj pa jih letno odide okoli 100.000. K sodelovanju v akciji Erasmus so na začetku pritegnili 9 evropskih držav, sedaj pa jih sodeluje že 31. Leta 1995 so program vključili pod okrilje programa Socratesa II, katerega glavni cilji so, kot je že omenjeno, pospeševanje

¹⁰ CMEPIUS = Center za mobilnosti in evropske programe izobraževanja in usposabljanja, s sedežem v Ljubljani

vseživljenjskega izobraževanja, dostopnost do izobraževanja za vsakogar ter pomoč pri pridobitvi kvalifikacij in spretnosti, ki so širše prepoznavne. Program poudarja pomembnost tako formalnega kot tudi neformalnega izobraževanja, kamor spada predvsem multikulturno zorenje, osebna rast posameznika ter s tem povezano širjenje obzorij (duha).

Akcija Erasmus je od osmih dejavnosti, ki delujejo pod okriljem Socratesa II, daleč najbolj razširjena in poznana med posamezniki naše generacije (rojeni okrog leta 1981). Glavni namen te akcije je vzpodbuditi študente, profesorje ter asistente k večji mobilnosti. Študentom nudi možnost študija na univerzi ali drugem visokošolskem zavodu v tujini za obdobje od treh do dvanajstih mesecev, tako na dodiplomski kot tudi na podiplomski ravni.

Glavni cilji mobilnosti v akciji Erasmus, ki so vezani predvsem neposredno na študente, so omogočiti študentom iz različni držav članic spoznavanje novih kultur ter s tem pridobitev manjkajoče evropske izkušnje. Na ta način se posamezniki seznanijo ne le z drugo kulturo in načinom življenja, ampak tudi z drugačnimi izobraževalnimi sistemi in možnostmi študija, kakor so jih vajeni od doma. Nenazadnje se na ta način oblikujejo skupine visokokvalificiranih mladih ljudi z mednarodnimi izkušnjami, ki lahko prispevajo k obogatitvi širšega družbenega okolja.

Akcija Erasmus veliko pozornosti namenja tudi učenju tujih jezikov, zato ni čudno, da je eden od njenih glavnih ciljev prav to, da se študentom omogoči boljše znanje tujih jezikov. V okviru učenja le-teh so na fakultetah pod okriljem akcije organizirani posebni tečaji. Za mednarodno izmenjavo pa številni študentje, bodisi zaradi finančnih, socialnih ali drugih omejitev, žal nimajo možnosti. Z namenom, da bi se čim večjemu številu študentov, ki si del svojega študija želijo opraviti v tujini, to omogočilo, Evropska unija preko akcije Erasmus namenja študentom posebno štipendijo.

Namen akcije Erasmus je izboljšati kakovost visokošolskega izobraževanja, in sicer skozi štiri glavne aktivnosti v okviru tega programa. Prva izmed teh aktivnosti je izvajanje mobilnosti študentov in učiteljev. Nacionalne države poudarjajo pomembnost tovrstne mobilnosti, saj na ta način pridobivajo koristne informacije in znanje iz tujine. Druga aktivnost, ki je v močni povezavi z mobilnostjo, pa je razvoj sistema, ki omogoča priznavanje študijskih obdobj

opravljenih v tujini imenovan ECTS¹¹. Vendar ne smemo pozabiti, da ima lahko to tudi negativne posledice. Ena bolj evidentnih je t.i. 'beg možganov', ki ga večja mobilnost in splošno prepoznavanje znanja in spretnosti, lahko celo pospešujeta.

Drugi pomembni aktivnosti v okviru Erasmus sta še izvajanje skupnih projektov na področju razvoja študijskih programov ter izvajanje projektov tematskih mrež med oddelki oziroma fakultetami v Evropi.

Mednarodna izmenjava poteka na podlagi institucionalne pogodbe, s katero univerze pristopajo k sodelovanju in na podlagi bilateralnih sporazumov med partnerskimi univerzami oz. fakultetami. V bilateralnem sporazumu podpisnici določita trajanje za posamezno izmenjavo in se zavežeta, da bodo gostujoči študentje oproščeni šolnine, ob vrnitvi na matično fakulteto pa se jim bodo priznale v tujini opravljene obveznosti.

Pomemben pogoj, ki ga mora institucija, ki je upravičena do sodelovanja v akciji Erasmus še upoštevati, je priznavanje dela študijskega programa opravljenega v tujini. Poleg tega mora institucija kot gostiteljica, Erasmus študenta oprostiti plačila šolnine. To ne velja za plačilo zavarovanja, prispevka za študentsko organizacijo, uporabo nekaterih materialov in storitev. Pri plačilu le-teh so Erasmus študentje v enakem položaju kot domači.

Pravice in dolžnosti institucij, ki v akciji sodelujejo, so zapisane v dokumentu imenovanemu Erasmus University Charter (EUC). Erasmus univerzitetna listina (EUC) je nekakšna vstopnica, ki jo mora pridobiti visokošolska institucija, če želi sodelovati v aktivnostih Erasmus. Institucija mora na posebnem obrazcu navesti svojo strategijo sodelovanja v programu in opisati način, s katerim bo zagotovila kakovostno izvajanje aktivnosti ter upoštevala pravila. Prijave Evropska komisija pregleda in ovrednoti ter na podlagi le-te instituciji kot dokaz kakovosti in zaupanja izda omenjeno listino. Erasmus univerzitetna listina velja do konca programskega obdobja, to je do konca akademskega leta 2006/07

(glej vir: <http://www.uni-mb.si/dokument.aspx?id=9786>).

¹¹ ECTS = Educational Credit Transfer System

So pa omejitve tudi pri tem, kdo lahko postane Socrates Erasmus študent. Ta mora izpolnjevati določene pogoje, in sicer da:

- »je državljan Republike Slovenije ali katerekoli države članice EU/EEA ali pristopnice ali je tuj državljan, ki ima stalno bivališče ali status begunca ali je oseba brez državljanstva v Republiki Sloveniji,
- je zaključil najmanj prvi letnik študija,
- je v tekočem študijskem letu vpisan v organiziran visokošolski program z javno veljavnostjo, ki vodi do diplome oziroma specializacije, magisterija ali do doktorata,
- še nikoli ni bil Erasmus študent (možnost sodelovanja je enkratna).«

(<http://www.uni-lj.si/Mednarodna/infostud.asp> - 5.10.2005)

Bilateralni sporazumi med institucijami, ki izvajajo izmenjave, ne določajo povrnitve celotnih stroškov bivanja v času študija na tuji univerzi. Študent ima možnost, da zaprosi za Erasmus štipendijo, katere višina je odvisna od države, v katero gre. Tudi v času študija v tujini je študent upravičen do celotnega zneska nacionalne štipendije ali posojila, ki ju sicer prejema v matični državi.

Erasmus štipendija so sredstva, do katerih je študent upravičen kot t.i. Erasmus študent, pokrijejo pa le del mesečnih izdatkov. Največja finančna prednost, ki izhaja iz statusa Erasmus študenta, je oprostito plačila šolnin, ki so na nekaterih tujih univerzah lahko vrtoglavo visoke. Finančna pomoč, ki jo študentje dobijo, je namenjena predvsem kritju potnih stroškov, stroškov jezikovnega tečaja in delu predvidenih stroškov bivanja. Ta pomoč je v primeru, da gre za osebe s posebnimi potrebami, lahko ustrezno višja.

Akcija Erasmus poleg vzpodbude, ki jo nudi študentom in profesorjem, vzpodbuja tudi univerze k sodelovanju z ostalimi ustanovami v njihovem okolju, ter s tem pospešuje inter-regionalno povezovanje med državami. Raziskave govorijo v prid Erasmus študentov, saj naj bi bil odstotek zaposljivosti le-teh izjemno velik. Približno 1/3 naj bi jih v državi, kjer so študirali dejansko dobilo ponudbo za delo in 1/5 teh študentov naj bi jo tudi sprejela. Pri tem pa se je potrebno zavedati, da prav ti študentje v relaciji s svojo matično državo predstavljajo t.i. 'beg možganov' (glej vir: EU cooperation in higher education, 2003).

Oktobra 2002 so evropske institucije in vse države, ki sodelujejo v akciji Socrates/Erasmus zabeležile 1.000.000-ega študenta v izmenjavi. Ob tej priložnosti je evropska komisarka za izobraževanje in kulturo Viviane Reding zastavila nov cilj akcije, in sicer potrojiti število izmenjav študentov do leta 2010. Cilj se glede na podatke o številu izmenjav, ki jih bom v nadaljevanju predstavila in vse večjo pozornost, ki jo je mobilnost študentov zadnja leta deležna, niti ne zdi težko dosegljiv (glej vir: EU cooperation in higher education, 2003).

2.3.1. European Labour Market Programme (ELM)

Študij v okviru Erasmus-a ni le študij na gostujoči instituciji, ki je jezikovno in tematsko prilagojen tujim študentom, ampak podpira tudi razvoj novih programov in modulov ter intenzivnih programov, kamor uvrščamo poletne šole in tematske mreže. V tematske mreže se vključujejo skupine univerz, ki med seboj sodelujejo pri temah, ki so v njihovem skupnem interesu in vključujejo profesionalne organizacije na tem področju. Ena takšnih tematskih mrež je bil tudi program imenovan European Labour Market Programme, v katerem sem tudi sama sodelovala.

Z namenom ponazoritve, kako poteka takšna tematska mreža v praksi, jo predstavljam podrobneje. Program je nastal v sodelovanju osmih evropskih univerz, z namenom študentom različnih smeri predstaviti problematiko evropskega trga dela tako iz ekonomske, pravne kot tudi sociološke perspektive. Evropski trg dela je namreč pomemben indikator dejanskega gospodarskega stanja in konkurenčnosti celotne Evropske unije, zato je področje, ki zahteva še prav posebno pozornost.

V programu so sodelovali profesorji in največ 5 študentov iz posameznih univerz, pri čemer je vsak profesor pokrival določeno tematsko področje. Univerze, vključene v program, so bile:

1. Department of Social Sciences, Roskilde University, Denmark
2. Libero Istituto Universitario Carlo Cattaneo, Italy
3. Department of Applied Social Science, University of Stirling, Scotland
4. Friedrich-Schiller-Universität Jena, Rechtswissenschaftliche Fakultät, Germany
5. Department of Sociology, Lund University, Sweden
6. Faculdade de Economia do Porto, Universidade do Porto, Portugal
7. Trinity College, University of Dublin, Ireland

8. Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia

(glej vir: <http://www.fdv.uni-lj.si/elm/introduction.htm> - 11.12.2005)

Tematsko so bile izpostavljene predvsem relacije na področjih ekonomija - trg dela, sociologija - trg dela, institucije in vpliv Evropske unije na trg dela, politike in regulacija trga dela, evalvacija programov trga dela, vloga izobraževalnega sistema, industrijski odnosi ter segmentacija in fragmentacija na trgu dela.

Vsako leto se je program odvijal na drugi sodelujoči univerzi, v šolskem letu 2001/2002 tudi na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Sama sem v programu sodelovala na univerzi Roskilde na Danskem, kjer se je program v šolskem letu 2003/2004 po osmih letih tudi zaključil. Glavni pobudnik in koordinator programa je bil prof. dr. Bent Greve, priznan profesor s področja socioloških znanosti, ki deluje na Katedri za sociološke znanosti na univerzi Roskilde na Danskem in aktivno sodeluje tudi v političnih krogih (socialna demokracija).

Čeprav je bil program tematsko razdeljen na osem enot, je bila končna ocena rezultat treh načinov preverjanja znanja. Po mesecu predavanj in dveh dodatnih tednih, namenjenih učenju, je sledil ustni izpit, na katerem smo odgovarjali na vprašanja iz treh od petih enot, ki so bile določene za ta način preverjanja. Sledil je mesec projektne delo, pri katerem smo bili razdeljeni v nacionalno mešane skupine štirih študentov (glede na univerzo, s katere smo prihajali), nastali skupni projekt ('group project') pa je bil rezultat štirih enot ter ostale literature, ki jo je priporočil mentor. Vsaka skupina je bila namreč dodeljena mentorju na gostujoči instituciji, ki je tedensko spremljal potek projekta. Zadnja dva tedna intenzivnega programa sta bila namenjena samostojnemu delu vsakega izmed nas. Iz tematske enote, ki v prejšnjih načinih preverjanja znanja ni bila zajeta, smo morali narediti t.i. 'short paper'.

Program si je vsekakor zaslužil naziv intenzivni, saj terminsko ni omogočal niti enega prostega dne. Oddaja skupnega projekta in short paper-a pa nista bila določena le datumsko, določena je bila celo ura. Čeprav je bilo naporno, nikomur ni bilo žal neprespanih noči in ur preživetih v knjižnicah, saj je tak način študija iz vsakega posameznika resnično iztržil njegov maksimum.

European Labour Market Programme pa je le ena izmed mnogih tovrstnih tematskih mrež, v katere se vključuje tudi Fakulteta za družbene vede, Univerze v Ljubljani. Na podiplomski ravni velja na področju študija sociologije omeniti še program MESPA¹², ki je skupen program osmih evropskih univerz, s poudarkom na študiju, evalvaciji in primerjavi evropskih socialnih politik (glej vir: http://www.ruc.dk/ssc/uddannelse/int_prog/mespa - 11.12.2005).

3. VKLJUČENOST ŠTUDENTOV V EU IZMENJAVE

3.1. Mobilnost študentov

Mobilnosti študentov kot pomembnemu vidiku evropske integracije je namenjeno veliko pozornosti. Poteka tako na evropski kot tudi na nacionalni, regionalni ter lokalni ravni. Seveda pa ima tudi mobilnost študentov svoje pozitivne in negativne strani.

Vzpodbudno je, da mobilnost postaja vsesplošen pojav, ki se nezadržno širi. Govorimo lahko o mobilnosti med državami, med ruralnimi in urbanimi predeli, vključuje se veliko študentov in mladih, predvsem pa je zelo pomembno, da se vključujejo tudi študentje s posebnimi potrebami. Dodana vrednost, ki jo mobilnost ustvari, je širše prepoznavna. Mobilnost vsekakor odpira vrata v svet in bogati izkušnje slehernega posameznika.

Pri mobilnosti lahko naletimo tudi na nekatere ovire, ki nastanejo bodisi zaradi pomanjkanja informacij, psiholoških ovir, kot so stereotipi, nekaterih birokratskih 'zadev', kot so težave pri urejanju vizuma, pomanjkanja kvalifikacij in prepoznavnosti izkušenj bodisi zaradi pomanjkljivega znanja jezika. Od slehernega posameznika in njegove osebnosti pa je odvisno, kako dobro se bo v novem okolju znašel.

Mobilnost je še vedno bolj domena mladih, ki se lažje spoprijemajo z novimi izzivi, katerim so izpostavljeni. Kljub temu, da je bilo na področju mobilnosti mladih veliko že storjenega in je ta postala integrirani del izobraževalnega procesa, še vedno prihaja do razlik v dostopnosti mladih v te programe glede na njihove socio-ekonomske in geografske korenine. Mobilnost je tudi med mladimi še vedno bolj izjema kot pravilo, deluje pa v prid premožnejših.

¹² MESPA = Master's Degree in European Social Policy Analysis

Z namenom povečanja vsesplošne kot tudi študentske mobilnosti v Evropski uniji, je potrebno na različnih ravneh delovanja še marsikaj postoriti. Na evropski ravni je potrebno izvajati mehanizme nadzora, ki so predvideni v Akcijskem planu¹³ in v Priporočilih za mobilnost¹⁴. Le tako bo možno ustrezno ukrepati ob morebitnih kršitvah, ob upoštevanju in poznavanju dane situacije pa uspešneje oblikovati nove politike na tem področju (glej vir: A new impetus for European youth, 2002).

Treba je tudi povečati število mladih, ki se vključujejo v programe mobilnosti. Glede na dejstvo, da se v programe izmenjave v veliki večini vključujejo predvsem študentje iz univerz in drugih visokošolskih zavodov, bi bilo potrebno vzpodbuditi tudi mobilnost med mladimi, ki so vključeni v poklicno izobraževanje in mobilnost med mladimi delavci. Predvsem je treba mlade še bolj informirati o možnostih, ki jih imajo, saj se le-teh mnogi, kljub vse večji promociji, še vedno ne zavedajo.

Pri izbiri kandidatov je potrebno dati prednost tistim mladim, za katere je mobilnost težje izvedljiva zaradi socialnih razlogov. V okviru tega bi morala Evropska unija tem študentom nuditi več finančne pomoči, saj še vedno velja, da si študija v tujini ne morejo privoščiti vsi. Finančna pomoč v okviru akcije Erasmus namreč ni dovolj za kritje vseh stroškov, ki jih posameznik v tujini ima. S tem se uvaja socialna diskriminacija.

Koliko denarja posameznik dejansko porabi na eni izmed takšnih izmenjav, pa je delno odvisno tudi od njegove iznajdljivosti. S t.i. Youth cards lahko študentje velikokrat kupujejo po nižjih cenah, kartice pa jim hkrati omogočajo dodatne storitve (menjavo valute brez plačila provizije, možnost nakupa predplačniški mobilnih programov,...) ter omogočijo dostop do marsikaterih informacij v različnih državah po Evropi. Za pridobitev tovrstnih izkaznic je običajno pogoj le starostna omejitev, ki je okoli 25 oziroma 26 let, in manjše doplačilo. Med mladimi najbolj poznane in razširjene tovrstne izkaznice so ISIC¹⁵, IYTC¹⁶ in Euro<26.

Posebno pozornost je na evropski ravni potrebno nameniti tudi obravnavanju mobilnosti za mlade osebe s posebnimi potrebami. Sodobna družba mora skrbeti za enakopravno obravnavanje oseb s posebnimi potrebami in jim omogočiti, da se v največji možni meri

¹³ Dec.2000 action plan for mobility – 2000/C371/03 and OJ C 371

¹⁴ July 2001, mobility within the Community for students, OJ L 215/30

¹⁵ ISIC = International Student Identity Card

¹⁶ IYTC = International Youth Travel Card

vključujejo v vsakdanje življenje. Pomembno je torej tudi, da jim je omogočeno učenje in znanje dostopno.

Z namenom, da se mladim pred odhodom na študij in po njihovi vrnitvi pomaga, je treba uporabiti enostavne metode, med katerimi je tudi poenostavitev administrativnih postopkov. Ti so namreč lahko zelo zapleteni in dolgotrajni, pri čemer imam v mislih predvsem urejanje vizuma, dokumentov za pridobivanje štipendije in ureditev identifikacijskih dokumentov, ki jih je v določeni državi potrebno imeti.

Bolj se je treba osredotočiti tudi jezikovnim pripravam, z namenom, da se v čim večji meri študentom olajša študij in bivanje v državi gostiteljici. Zato je priporočljivo, da se študentje že nekaj mesecev pred svojim odhodom, vključijo v tečaj tujega jezika, za katerega menijo, da jim bo koristil pri študiju in pripomogel k hitrejšemu in lažjemu vključevanju v novo okolje.

Nenazadnje je na evropski ravni pomembno zagotoviti uradno prepoznavnost izkušenj, ki jih posameznik v tujini pridobi, tako formalnih kot neformalnih. Le s splošno prepoznavnimi kriteriji namreč lahko ocenimo dejansko znanje, ki je bilo na ta način pridobljeno. Izhajajoč iz lastnih izkušenj, si želim, da bi se administrativni postopki po prihodu študentov na matično institucijo poenostavili, predvsem pa da bi bili že vnaprej natančno določeni.

Za povečanja vsesplošne in predvsem študentske mobilnosti v Evropski uniji je treba tudi na nacionalni, regionalni in lokalni ravni še marsikaj postoriti in se zavedati, in sicer:

- a) »implementirati je potrebno Akcijski plan (december 2000) in Priporočila za mobilnost (julij 2001), ki skrbijo, da mobilnost študentov ni nikoli ovirana, in da tisti, ki sodelujejo v programih mobilnosti uživajo enake prednosti kot domači študentje: cenejši javni prevoz, pomoč pri iskanju nastanitve, dostop do zdravstvene oskrbe, itd.,
- b) povečati število bilateralnih programov izmenjav, ki oblikujejo vrh sodelovanja pri politikah na tem področju,
- c) mobilnost na lokalni ravni je velikokrat dobra odskočna deska za mednarodno mobilnost, je namreč mreža ljudi vključenih na lokalni ravni preko povezave med ruralnimi in urbanimi predeli ter z vzpostavitvijo mobilnih partnerstev, ki so vključene v lokalne avtoritete, socialni partnerji in različna podjetja ter nevladne organizacije,
- d) na teh ravneh se podpira usposabljanje (še posebej jezikovno usposabljanje) za ljudi na univerzah, v združenjih in administratorje, ki so zadolženi za organizacijo

izmenjav. Napredek v mobilnosti v prihodnjih letih je odvisen od podpore, ki jo bodo dobili in od izkušenj. Mobilnost profesorjev se mora povečati,

- e) povečati kvaliteto projektov mobilnosti in zagotoviti, da bodo mladi, sodelujoči v programih mobilnosti obdržali določeno raven avtonomije (kvaliteta informacij, nadzor, jezikovne in kulturne priprave, finančna pomoč),
- f) inkorporacija Evropske interkulturalne dimenzije v izobraževanje in usposabljanje za vse mlade, tiste v šolah kot tiste v neformalnem izobraževanju. To bi omogočilo fizično mobilnost,
- g) nenazadnje je mlade potrebno vključiti v proces oblikovanja politik.«

(A new impetus for European youth, 2002)

V nastajajočem skupnem evropskem prostoru je torej mobilnost študentov izjemnega pomena, zato menim, da se morajo institucije, ki oblikujejo ali kakorkoli vplivajo na izobraževalne politike na vseh ravneh, zavedati pomembnosti medsebojnega sodelovanja.

3.2. Statistika izmenjave vseh študentov EU

Mednarodna izmenjava študentov v okviru Evropske unije dobiva iz leta v leto večje razsežnosti. Podatki poročil Nacionalnih agencij iz držav članic pričajo o skoraj enakomerni rasti števila študentov, ki se letno odločajo za študij v tujini v okviru akcije Erasmus. Kot je razvidno iz Priloge 1, se je v šolskem letu 1987/1988 za tovrstno izmenjavo odločilo 3.244 študentov, v šolskem letu 2003/2004 pa že kar 135.586 študentov. V vmesnem obdobju je skupno število vsako leto naraščalo, le v šolskem letu 1996/1997 je moč opaziti upad števila glede na prejšnje leto.

Med prvotnimi 15-imi državami članicami EU po absolutnem številu izmenjav pričakovano prednjačita Nemčija in Francija, ki sta poleg svoje velikosti tudi ključni ekonomski sili v Evropski uniji. Od leta 1987, ko je akcija Erasmus zagledala luč sveta, je vsaka izmed njiju študij v tujini omogočila več kot 193.000-im študentom. Nemčija in Francija sta tudi državi, ki sta se že na samem začetku aktivno vključili v akcijo in v prvem študijskem letu, t.j. letu 1987/1988, realizirali približno 48% vseh izmenjav, ki so takrat potekale. Približno eno tretjino jih je realizirala Velika Britanija. Tu velja omeniti dejstvo, da je prvo leto v akciji Erasmus sodelovalo le 11 držav članic, med njimi pa je bila Portugalska tista, ki je izmenjavo omogočila najmanjšemu številu študentov, in sicer le 25-im.

Presenetljivi pa so predstavljeni absolutni podatki za Švedsko in Veliko Britanijo, ki kot edini sodelujoči državi v zadnjih letih beležita upad števila študentov, ki se odločajo za študij v tujini. Tako je bilo število britanskih študentov v izmenjavah leta 1995/1996 kar za 56% večje kot v šolskem letu 2003/2004.

Z namenom lažje primerjave sem naredila razpredelnico, Priloga 2, iz katere je razvidno dejansko stanje izmenjav v okviru akcije Erasmus. Iz Priloge 1 je namreč težko dobiti pravo predstavo o tem, kakšen delež izmenjav država v evropskem prostoru pravzaprav realizira, saj pri navedbah ne upošteva velikosti populacije in števila let sodelovanja v akciji, ki sem ju sama upoštevala. Na podlagi razpredelnice (Priloga 2), ugotovimo, da je na povprečni letni ravni dejansko Nizozemska tista, ki realizira največ izmenjav na prebivalca, medtem ko sta Francija in Nemčija šele na 16. oziroma 22. mestu.

V letu 2004 pridružene in 3 najverjetnejše bodoče države članice EU (podatka za Turčijo žal ni) so po večini na repu razpredelnice, le Malta se je po povprečnem številu letnih izmenjav na prebivalca, uvrstila med prvih deset držav. Slovenija je na 18. mestu in je med pridruženimi državami nekje na sredini z 0,01729 povprečne letne izmenjave na prebivalca. Na prvih 12-ih mestih pričakovano najdemo vse skandinavske države in države članice EFTA.

Podatki o mobilnosti študentov iz vseh 10-ih novih držav članic so prvič v celoti predstavljeni v letu 2001/2002, predstavljajo pa malce več kot 9% vseh izmenjav, ki so potekale tisto leto. Njihov delež v študijskem letu 2003/2004 je že več kot 11% celotne študentske mobilnosti, kar kaže na to, da se mladi iz novih držav članic zavedajo priložnosti, ki jih tovrstne izmenjave nudijo. Žal podatkov o številu izmenjav, ki so potekale po priključitvi novih članic 1. maja 2004 na območju EU, to je v letu 2004/2005, še ni. Predvidevamo lahko le, da se je število tako skupnih izmenjav, kot tudi izmenjav študentov iz novih držav članic, povečalo.

3.3. Slovenski študentje v izmenjavi

V Sloveniji za aktivnosti v okviru akcije Socrates/Erasmus že od leta 1998 kot nacionalna agencija skrbi CMEPIUS (Center za mobilnosti in evropske programe izobraževanja in usposabljanja). Preko te agencije se vsako leto razdelijo sredstva za mobilnost študentov, sredstva za mobilnost profesorjev ter sredstva za organizacijo mobilnosti. Na njihovi spletni strani www.cmepius.si lahko najdemo tudi osnovne informacije o vseh 8-ih dejavnostih, ki potekajo v okviru programa Socrates in nekaj osnovnih statističnih podatkov. S pomočjo teh lahko dobimo okvirno sliko o mobilnosti slovenskih študentov ter študentov, ki iz drugih evropskih univerz in ostalih visokošolskih zavodov prihajajo na študij v Slovenijo.

Statistični podatki, ki so predstavljeni v spodnji tabeli, prikazujejo število slovenskih študentov, ki so v študijskih letih 1999/2000, 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003, 2003/2004 in 2004/2005 odšli na izmenjavo. Za študijsko leto, ki poteka, so predstavljeni planski podatki o številu študentov iz Slovenije, ki naj bi imeli možnost opravljanja študija v tujini.

Iz Tabele 3.1. lahko vidimo, da se število študentov, ki odhajajo na študij v tujino, tako kot v večini ostalih držav članic, tudi v Sloveniji iz leta v leto povečuje. Največji porast je opaziti v letih 2003/2004 in 2004/2005, in sicer kar za dobrih 36%, kar po vsej verjetnosti lahko pripišemo dejstvu, da je Slovenija v vmesnem času postala polnopravna članica Evropske unije. Čeprav se že od leta 1992 intenzivno vključuje v vse oblike mednarodnega sodelovanja na področju izobraževanja, pa je šele s formalnim vstopom v Evropsko unijo 1. maja 2004 postala enakopraven partner pri sodelovanju na področju izobraževanja in pretoku znanja.

Od 1. maja 1999, ko se je Slovenija vključila v programe Socrates, Leonardo da Vinci in Youth, do danes, je samo v akciji Erasmus na tujih univerzah sodelovalo kar 2.474 slovenskih študentov. V letošnjem študijskem letu naj bi se število povečalo še za 1.031. Med državami, ki so s strani naših študentov najbolj obiskane, je na prvem mestu Nemčija, sledijo pa ji Avstrija, Italija, Španija in Francija. V študijskih obdobjih od leta 1999/2000 do vključno leta 2004/2005 so te države gostile več kot 64 % vseh slovenskih študentov, ki so se odločili vsaj en semester študija opraviti na tuji univerzi.

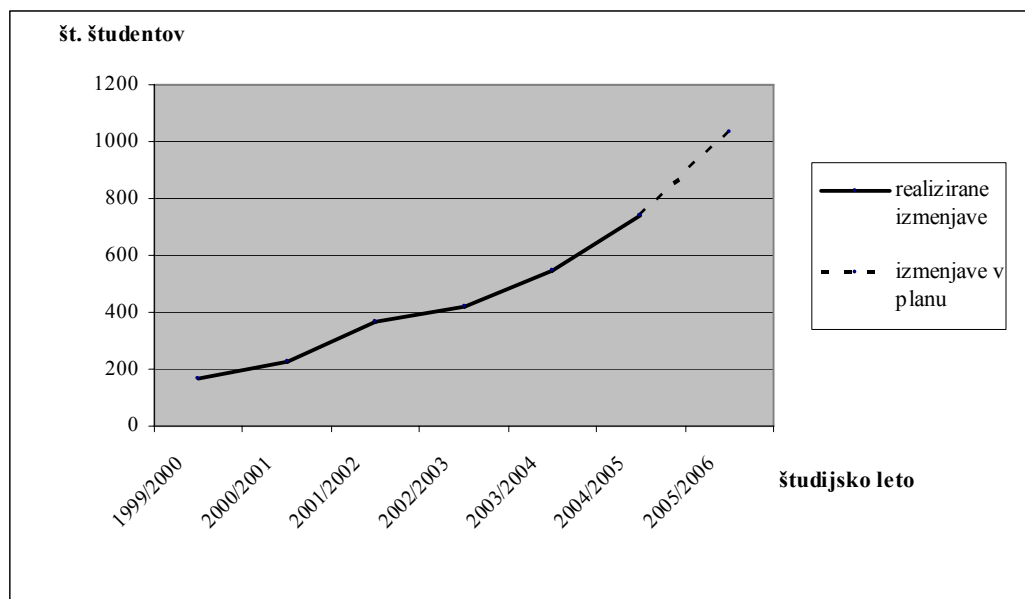
Tabela 3.1. : Slovenski Erasmus študentje iz Slovenije v študijskih letih od 1999/2000 do 2005/2006

DRŽAVA DESTINACIJE	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06 (PLAN)
Belgija	5	13	22	24	30	34	38
Danska	6	10	14	9	19	27	37
Nemčija	48	50	89	100	125	142	151
Grčija	1	4	6	6	6	6	2
Španija	6	7	28	39	63	94	120
Francija	15	24	40	38	62	65	97
Irska	1	2	3	6	1	4	0
Italija	3	22	46	46	56	68	95
Nizozemska	14	15	15	26	25	40	60
Avstrija	31	46	42	41	59	89	113
Portugalska	1	2	15	22	30	38	67
Finska	9	11	12	15	24	33	43
Švedska	12	15	18	24	17	31	40
Velika Britanija	18	9	14	26	29	33	27
Češka	0	0	0	0	0	13	38
Slovaška	0	0	0	0	0	0	6
Poljska	0	0	0	0	0	17	36
Madžarska	0	0	0	0	0	1	5
Estonija	0	0	0	0	0	0	2
Litva	0	0	0	0	0	1	13
Norveška	0	0	0	0	0	0	8
Islandija	0	0	0	0	0	0	2
Latvija	0	0	0	0	0	2	1
Malta	0	0	0	0	0	0	0
Ciper	0	0	0	0	0	0	0
Bolgarija	0	0	0	0	0	2	4
Romunija	0	0	0	0	0	0	2
Turčija	0	0	0	0	0	2	14
SKUPAJ	170	230	364	422	546	742	1031

VIR : Cmeplus,

<http://www.cmeplus.si/images/stories/datoteke/Socrates/Erasmus/statistike/statistika%20za%20internet.pdf>, 17.12.2005

Slika 3.1.: Število slovenskih študentov v izmenjavi po študijskih letih od 1999/2000 do 2005/2006

Po podatkih, ki jih imamo, je od 28-ih držav, ki sodelujejo v akciji Erasmus (podatkov za Luxemburg in Liechtenstein žal ni), s strani naših študentov vključno z letom 2004/2005 neobiskanih kar 7 držav, in sicer Slovaška, Estonija, Islandija, Malta, Ciper, Bolgarija in Turčija. Po predvidevanjih CMEPIUS-a bosta po prihodnjem študijskem letu Malta in Ciper ostali edini državi, v katerih še nihče izmed slovenskih študentov ni opravljal določenega študijskega obdobja. Razlog je verjetno v pomanjkanju bilateralnih sporazumov med slovenskimi ter ciprskimi in malteškimi univerzami in drugimi visokošolskimi zavodi, kar onemogoča mednarodno izmenjavo študentov med njimi.

Med institucijami, ki so v Sloveniji od leta 1999 do 2003 omogočile največ izmenjav, je daleč na prvem mestu Univerza v Ljubljani z 1.117-imi realiziranimi izmenjavami. Približno polovico manj, natančno 562, jih je bilo realiziranih s pomočjo Univerze v Mariboru, 53 pa s pomočjo ostalih institucij. Nivo študija je v 92% na dodiplomski, 6% na magistrski ter 2% na doktorski ravni. Med študenti, ki se odločijo za izmenjavo, je skoraj dvakrat več žensk kot moških. (glej vir: www.cmepius.si)

Tabela 3.2.: Spol slovenskih Erasmus študentov v letih 1999-2003

	število	odstotek
Študentke	1102	64 %
Študenti	630	36 %

VIR: Cmepius,

<http://www.cmepius.si/images/stories/datoteke/Socrates/Erasmus/statistike/statistika%20za%20internet.pdf>, 17.12.2005

Na podlagi česa se študentje odločajo, v kateri državi bodo opravili določeno študijsko obdobje, bomo podrobneje pogledali v naslednjem poglavju o motivaciji.

3.4. Tuji študentje na izmenjavi v Sloveniji

Za posamezno državo pa niso pomembni le podatki, v katerih državah se njihovi študentje izobražujejo, ampak tudi, kako privlačna je ta država za tuje študente. S tem, ko le-ti prihajajo, spreminjajo podobe mestnih ulic in v mesta prinašajo novo, drugačno energijo, se krepi celotna podoba in ponudba mesta.

Tuji študenti imajo določen vpliv tudi na visokošolske ustanove. Fakultete so prisiljene nenehno prilagajati svoje programe evropskim standardom in na boljšo organizacijo lastnih mednarodnih pisarn, ki skrbijo, da izmenjave potekajo brez zapletov. Poleg raznovrstnih pogodb med institucijami in dokumentacije, ki zadevajo posameznega študenta (vizum), na nekaterih fakultetah mednarodne pisarne skrbijo tudi za obštudijske dejavnosti in organizacijo jezikovnih tečajev v okviru izmenjave.

V naslednji tabeli so predstavljeni podatki o številu tujih študentov, ki so pri nas sodelovali v akciji Erasmus, glede na njihove izvirne države.

Tabela 3.3.: Erasmus študentje v Sloveniji v študijskih letih od 1999/2000 do 2004/2005

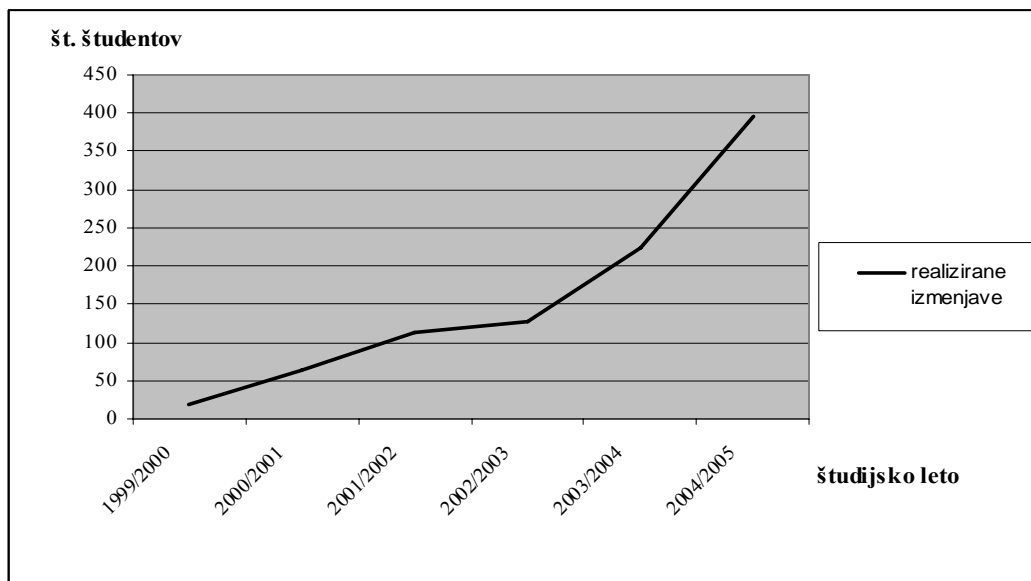
MATIČNA DRŽAVA	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Belgija	0	4	5	7	9	16
Danska	9	0	7	0	5	3
Nemčija	0	6	15	10	27	52
Grčija	0	0	1	1	3	10
Španija	2	5	10	18	24	34
Francija	0	9	15	14	40	47
Irska	0	2	8	4	3	1
Italija	2	13	17	17	20	30
Nizozemska	1	0	3	8	5	15
Avstrija	3	8	5	11	22	36
Portugalska	0	9	13	13	15	37
Finska	3	3	4	10	37	25
Švedska	0	3	8	2	7	6
V. Britanija	0	1	1	12	6	10
Češka						18
Estonija						2
Litva						5
Poljska						26
Romunija						1
Latvija						2
Norveška						2
Madžarska						8
Slovaška						1
Turčija						9
SKUPAJ	20	63	112	127	223	396

VIR: Cmeplus,

<http://www.cmeplus.si/images/stories/datoteke/Socrates/Erasmus/statistike/statistika%20za%20internet.pdf>, 17.12.2005

Po zgoraj navedenih podatkih je naša država najzanimivejša za študente, ki prihajajo iz Francije in Nemčije, sledijo pa jima Italija, Španija, Portugalska, Avstrija in Finska. Glede na to, da sta Francija in Nemčija tudi sicer zelo dejavni na področju mednarodne izmenjave študentov, je tako stanje razumljivo. Za študente iz kar enajstih držav, sodelujočih v Erasmusu, podatkov ni, iz česar bi lahko sklepali, da ti študentje na slovenskih univerzah in drugih visokošolskih zavodih še niso bili prisotni. Ker manjkajo podatki tudi za Ciper in Malto, kamor slovenski študentje ne odhajajo, lahko le še z večjo gotovostjo predvidevamo, da je za to krivo pomanjkanje bilateralnih sporazumov med institucijami v teh državah.

Slika 3.2.: Število tujih študentov v Sloveniji po študijskih letih od 1999/2000 do 2004/2005

Podatki iz prvega leta kažejo na to, je na študij v Slovenijo v okviru akcije Erasmus prišlo vsega skupaj le 20 tujih študentov iz šestih različnih držav. V študijskem letu 2004/2005 je bila situacija že veliko boljša. Pri nas je namreč študiralo 396 tujih študentov iz 24 različnih držav, kar med drugim kaže tudi na dobro promocijo naše države v ostalih državah članicah. Med študenti iz 10-h novo pridruženih držav članic in iz 3-h najverjetnejših bodočih držav članic je bilo največ tistih, ki prihajajo iz Poljske, in sicer 26, po eden pa iz Romunije in Slovaške.

Glede na predstavljene podatke lahko pričakujemo, da bo trend izmenjave tako slovenskih študentov v druge države članice, kot tudi tujih študentov v Slovenijo, tudi v prihodnjih letih še naraščal.

4. MOTIVACIJA ŠTUDENTOV

»Motivacija je lastnost ljudi, da njihova dejavnost delno determinira in usmerja ter ji daje moč njihove lastne narave, struktura osebnosti in notranje stanje ... Motivacija vzpostavlja stanje pripravljenosti tudi pri izobraževanju, vendar se model fiziološkega zadovoljevanja, na katerem slone te teorije o motivaciji, dopolni še z drugimi psihosocialnimi potrebami, interesi, stališči in vrednotami tistega, ki se uči.« (Kranjc, 1977:16) Motivacija je ena od treh skupin, v

katere delimo vse duševne procese in funkcije. Poleg motivacije, med duševne procese in funkcije štejemo še čustvovanje in spoznavanje. Lahko rečemo, da gre pri motivaciji za vse tiste dejavnike, ki spodbujajo oziroma usmerjajo naše delovanje.

Motivacija je izjemno pomembna v vseh sferah našega delovanja, tako tudi na področju izobraževanja posameznikov. E. L. Thorndike celo pravi, da je pomanjkanje motivacije, interesov in pozitivnih stališč do učenja, glavna ovira pri učenju odraslih (glej vir: Kranjc, 1977). Motivacijske teorije poskušajo razložiti, kateri so vzroki za vedenje ljudi, in kateri so procesi, ki povzročijo določeno vedenje. V nadaljevanju bom na kratko opisala nekatere pomembnejše motivacijske teorije, saj menim, da motivacija posameznika pomembno vpliva na njegov celoten izobraževalni proces skozi življenje.

4.1. Motivacijske teorije

4.1.1. Teorija potreb oz. Maslowa teorija

Ameriški psiholog Abraham Maslow je motive preučeval z vidika človeških potreb, njihove ravni in pomena časovne razsežnosti, pri tem pa razvil dva koncepta. Menil je, da obstaja pet temeljnih skupin potreb, ki so v medsebojnem hierarhičnem razmerju. Na dnu piramide najdemo fiziološke potrebe, ki nastanejo že ob rojstvu in morajo biti zadovoljene, da posameznik lahko preživi. Sledijo potrebe po varnosti, socialne potrebe, potrebe po spoštovanju ter na vrhu piramide potrebe po samouresničevanju. Njegova teza je, da mora človek zadovoljevati potrebe po vrstnem redu, in sicer od nižjih proti višjim ravnem. Le tako lahko prepreči padec čisto na dno piramide.

»Hierarhija potreb po Maslowu predvideva, da če se posameznik iz nižjega družbenega razreda odloči za izobraževanje, bo izbral tak program in vsebino, ki mu omogoča izpolnjevanje osnovnih življenjskih potreb: izobraževanje, ki vsebuje krajše programe in po vsebini take, ki jih bo lahko v praksi uporabil. Pripadniki srednjega in višjega razreda, ki imajo osnovne življenjske potrebe zadovoljene, pa iščejo izobraževalne programe, ki jih vodijo v uspešno samorealizacijo, samorazumevanje in osebni razvoj.« (Cross v Zaplotnik, 2003:11)

4.1.2. Herzbergova oz. dvofaktorska motivacijska teorija

Frederick Herzberg je v svoji teoriji preučeval, kako zadovoljstvo pri delu vpliva na učinkovitost in motiviranost človeka. Motivacijske faktorje je razdelil v dve skupini, in sicer na *higienike* in *motivatorje*. Medtem ko prvi k dejavnosti sicer ne spodbujajo, so potrebni, saj odstranjujejo neprijetnosti in tako ustvarjajo pogoje za motivatorje. Čeprav zadovoljstva ne prinašajo, njihova odsotnost oziroma neustrezna urejenost, povzročata nezadovoljstvo.

Druga skupina so motivatorji, ki neposredno vplivajo na zadovoljstvo v delovnem okolju in tako na večjo produktivnost delavcev. Zaradi njihove odsotnosti, zaposleni niso nezadovoljni. Na primer, posamezniku neko delo pomeni velik izziv ter je primerno motiviran in zadovoljen, da ga opravlja čim bolje. Če mu to delo ne bi predstavljalo izziva, zaradi tega ne bi bil nezadovoljen, ampak bi v tem primeru lahko govorili le o nenavzočnosti zadovoljstva (glej vir: Treven, 1998).

Tabela 4.1.: Temeljni elementi dvofaktorske teorije

HIGIENIKI	MOTIVATORJI
1. nadzor	1. odgovornost
2. odnos do vodje	2. uspeh
3. plača	3. napredovanje
4. delovne razmere	4. samostojnost
5. status	5. pozornost
6. politika podjetja	6. razvoj
7. varnost pri delu	
8. odnos do sodelavcev	

VIR: Treven, 1998:117

4.1.3. Teorija ERG

T.i. teorija ERG izhaja iz zgoraj navedenih Maslowe in Herzbergove teorije motivacije, pri čemer je avtor le-te, Clayton Adelfer oblikoval model potreb glede na sodobne empirične raziskave. Ime ERG izhaja iz imen skupin potreb, in sicer Existence (potrebe po obstoju), Relatedness (potrebe po povezovanju z drugimi ljudmi) in Growth (potrebe po razvoju). Po tej teoriji je mogoče 'preskakovanje' posameznika na višjo raven, čeprav nima zadovoljenih potreb, ki so na dnu. Tako si lahko prizadevamo za osebni razvoj brez, da bi prej zadovoljili potrebe po obstoju ali potrebe po povezovanju z drugimi ljudmi. Avtor je s tem opozoril na to,

da lahko na prednost zadovoljevanja potreb vpliva tudi individualna narava posameznikov, kot je izobrazba, kulturno okolje in družinske vezi.

4.1.4. Teorija pričakovanja oz. Vroomova teorija

Victor H. Vroom je zasnoval teorijo, ki pravi, da je intenzivnost posameznikove težnje za določeno vedenje odvisna od dveh dejavnikov, in sicer je prvi dejavnik povezan s pričakovanjem, drugi pa se nanaša na privlačnost posledice za posameznika. Tako posameznik izbira med privlačnostjo cilja in verjetnostjo, da bo le-tega dosegel.

Vroom je v teorijo vključil tri spremenljivke. Kot prvo omenja *privlačnost* (valenco) in jo razlaga kot pomen, ki ga posameznik pripisuje posledici ali nagradi za opravljeno delo. Druga spremenljivka je povezava med naporom in vedenjem, ki jo avtor imenuje *instrumentalnost*. Za posameznika je na primer izobraževanje ali napredovanje lahko le instrument, s pomočjo katerega bo dosegel zastavljeni cilj. Zadnja, tretja spremenljivka pa je *pričakovanje*, ki pomeni subjektivno doživljanje vedenja in cilja. V primeru, da se posameznik izobražuje in je napredoval, je višja plača tisto, kar od svojega delodajalca pričakuje.

4.1.5. Frommova motivacijska teorija

V svoji teoriji Erich Fromm poskuša najti odgovor na vprašanje, zakaj ljudje delajo in pri tem ljudi loči na tiste, ki želijo nekaj 'imeti' in tiste, ki želijo nekaj biti oziroma 'postati'. Prvi težijo k pridobivanju materialnih dobrin in jih motiviramo z materialnimi sredstvi, na primer z denarnimi ugodnostmi ali v primeru izobraževanja s plačilom šolnine,..., druge pa k delu pritegnemo z nematerialnimi sredstvi, kot so pohvala, napredovanje, možnost dodatnega izobraževanja in ostalo.

»Pri ljudeh, ki jim je osnovno vodilo 'imeti', so motivi za izobraževanje drugotnega pomena. Tu nastopajo predvsem zunanji motivi, cilji, ki jih z izobraževanjem, kot uporabnim sredstvom lahko dosežejo.« (Kranjc v Zaplotnik, 2003:13)

4.1.6. Teorija človeškega kapitala

Človeški kapital se nanaša na sposobnosti posameznikov, določiti pa ga je mogoče predvsem na podlagi izobrazbe, ki jo posamezniki imajo. Ljudje se zavedajo, da je izobraževanje pomembno in vanj vlagajo tudi zaradi pričakovanih donosov, predvsem večjega dohodka, ki naj bi ga na podlagi višje izobrazbe imeli. »Ljudje bodo izbrali neko višjo izobraževanje le, če bo sedanja vrednost prihodnjih donosov od sedanjega izobraževanja (predvsem boljša plača zaradi višje izobrazbe) večja od sedanje vrednosti stroškov, potrebnih za izobraževanje.« (Kramberger, 1999:102)

Motivacija je torej gonila sila, ki nas potiska naprej proti določenemu cilju. Različni avtorji poskušajo izdelati nekakšno 'univerzalno' teorijo, ki bi upoštevala vse dejavnike, ki determinirajo oziroma kakorkoli vplivajo na naše vedenje. Ker pa je vsak posameznik edinstven, je nemogoče trditi, da je kakšna teorija boljša od druge in primerna za vse.

4.2. Motivacijski dejavniki za izmenjavo študentov

Mnogokrat študentje želijo na študij v tujino brez jasnega cilja, v kateri državi bi radi študirali. Želijo predvsem doživeti izkušnjo mednarodne izmenjave, ki ji pripisujejo velik pomen. Poleg novega znanja, spoznavanja kulture in jezika, študij v tujini služi kot odlična referenca pri iskanju zaposlitve. Delodajalci se namreč zavedajo spreminjajoče se družbe, v kateri lahko podjetja uspejo le z dobro izobraženo in prilagodljivo delovno silo. Še posebej je to pomembno v manjših državah, kjer je izobraževalnih možnosti manj in so izkušnje iz tujine zelo dobrodošle.

Možnosti študentov pri izbiri študija v tujini so omejene. Velikokrat so omejitve, kot že omenjeno, lahko neskljeni bilateralni sporazumi med matičnimi fakultetami in tujimi institucijami. V nekaterih primerih pa se tudi ta omejitev lahko odstrani. Študentom, katerim je velikega pomena študij na določeni instituciji, velikokrat uspe (skozi mnoge birokratske procedure), da se jim študij naknadno prizna. Pri tem pa je potrebno veliko potrpljenja in predvsem samoiniciative s strani študentov.

V literaturi nisem zasledila neke prevladujoče razdelitve, ki bi opredeljevala, kateri so glavni motivacijski dejavniki, ki pripomorejo k temu, da se študentje, kot posebna družbena podskupina odločijo za študij v tujini. Teh je pravzaprav lahko nešteto, saj ima vsak posameznik svoje želje in motive. Leonardo-Office Thuringia, Nemčija navaja 9 motivacijskih razlogov za sodelovanje študentov v programih mobilnosti, in sicer :

- mednarodna izkušnja,
- stroškovno ugodno bivanje v tujini,
- koristna izkušnja v obdobju poklicnega usposabljanja,
- širjenje kulturnih obzorij,
- razvoj kariere,
- pričakovana pomoč pri orientaciji, svetovanje ter pomoč pri iskanju in delno financiranje nastanitve,
- širjenje jezikovnih kompetenc,
- iskanje morebitnih bodočih delodajalcev,
- premostiti razdaljo med poklicnem usposabljanjem in profesionalnim življenjem.

(glej vir: <http://www.wcss.wroc.pl/tempus/eupula/Leonardo-Thuringia.htm> - 06.12.2005)

Zgoraj navedeni motivacijski dejavniki so kar dober nabor tistih, ki za izmenjavo motivirajo študente in le tako lahko govorimo o pojavu mednarodne izmenjave znanja. Kot sem že uvodoma dejala, pa je izmenjava v širšem okviru koristna tudi z vidika celotne države, saj bolj razgledani posamezniki kasneje soustvarjajo državno blaginjo. Od tovrstnih izmenjav pa nimajo koristi le država in posamezniki, ki se jih udeležujejo, ampak tudi same univerze in mesta, v katerih izmenjave potekajo. Tako lahko koristi, ki jih imajo različni udeleženci izmenjav, razumemo kot motivacijske dejavnike, ki poganjajo celoten proces mednarodnih izmenjav.

Življenje na univerzah in ostalih visokošolskih zavodih, kjer so izmenjave že stalna praksa, je zares pestro. V okviru teh institucij nastajajo posebni klubi¹⁷, v katerih se zbirajo predvsem mednarodni študenti in organizirajo različne izlete, zabave in si med seboj pomagajo. Velikokrat so v teh klubih prisotni tudi domači študenti, ki so tujcem, zlasti na začetku, v veliko pomoč. Na nekaterih institucijah so tuji študenti že pred njihovim prihodom dodeljeni

¹⁷ International exchange student clubs

t.i. 'buddy-em'¹⁸ oziroma 'tutor-jem'¹⁹, ki jim pomagajo pri začetnih težavah (nastanitev, prevozi,...) in jih ponavadi spremljajo skozi celoten čas izmenjave. Tako so v proces vključeni tudi sami študenti.

Ne smemo pa pozabiti na podjetja, ki se prav tako zavedajo priložnosti, ki jih tovrstne izmenjave prinašajo in se pogosteje vključujejo v izobraževalni proces ter povečujejo vlaganja v mlade. Tudi na ta način se odpravljajo ovire pri prenosu teoretičnega znanja v dejansko prakso. Sodelovanje s tujimi študenti neposredno vpliva tudi na zaposlene v podjetjih, saj se le-ti zato pogosteje odločajo za učenje tujih jezikov in sprejemajo mobilnost kot dejstvo. Med podjetji, ki sodelujejo, je včasih moč zaznati tudi nekakšen boj za tiste študente, ki so se izkazali za najbolj uspešne in so tudi visoko motivirani. Na podlagi povezovanja izobraževalnih institucij in podjetij se ustvarjajo širše mednarodne povezave in nova partnerstva, ki bodo v prihodnosti še pomembneje vplivala na celotno gospodarstvo Evropske unije (glej vir: Leonardo-Office Thuringia, 2005).

Leonardo-Office Thuringia iz Nemčije navaja zgoraj omenjenih 9 motivacijskih dejavnikov, pri svoji analizi pa bom uporabila le tiste, ki so omenjeni v t.i. 'Student reports' oziroma Končnih poročilih. Glede na to, da mora vsak Erasmus študent, po končanem študiju v tujini na svoji matični organizaciji v obliki poročila podati povratne informacije o izkušnjah, ki jih je pridobil, bo to t.i. Socrates Erasmus končno poročilo, eden glavnih virov podatkov o motivaciji za mobilnost študentov iz držav članic Evropske unije.

V nadaljevanju bom natančneje opisala motivacijske dejavnike, ki so navedeni v t.i. splošno evropski različici Socrates Erasmus končnega poročila, še zdaleč pa to niso vsi motivacijski dejavniki, ki vplivajo na posameznike, da se le-ti odločijo za študij v tujini.

(1) Akademski razlogi

Ko govorimo o akademskih razlogih za motivacijo mobilnosti študentov, najprej pomislimo na boljše možnosti, ki jih tuje univerze nudijo na določenem študijskem področju. Nekatere študijske smeri na naših fakultetah, namreč kljub velikemu napredku v zadnjih letih, še vedno ne nudijo enakih možnosti izobraževanja kot tuje.

¹⁸ Buddy (am.) = prijatelj; študent institucije gostiteljice, ki pod svoje okrilje vzame prihajajočega študenta

¹⁹ Tutot (ang.) = mentor; izraz nakazuje, da je študent gostitelj v razmerju do tujega, nekakšen mentor

Način študija, ki poudarja pomembnost praktičnega znanja oziroma uporabnost teoretičnega v vsakdanjem življenju, je velikokrat eden temeljnih akademskih razlogov za mobilnost. Študentje si želijo spoznati drugačen način študija, kot ga nudi matična institucija in na ta način razširiti tudi znanja o različnih izobraževalnih sistemih, ki so v nekem širšem prostoru prisotni. Svojemu znanju želijo dodati tudi širšo 'uporabnost'.

Nekaterim študentom je izjemnega pomena okolje, v katerem študij opravljajo. Tako je za študente tujih jezikov, študija arhitekture, zgodovine umetnosti, redkih tropskih bolezni, kulturologije in podobnih, pomembno, da so vsaj nekaj časa v stiku s področjem, ki je predmet njihovega študija.

Posameznika lahko iz akademskega vidika privlači tudi ureditev neke države, pri čemer imam v mislim predvsem ureditev, ki državi prinaša določen sloves. Tako so na primer skandinavske države znane po varnosti in prijazni socialni politiki do svojih državljanov, kar je še posebej zanimivo določenim družboslovnim vedam, ki se s tem podrobneje ukvarjajo.

(2) Predmeti, ki na matični instituciji niso dostopni

Kljub temu, da univerze in ostali visokošolski zavodi po Evropi nenehno izboljšujejo in dopolnjujejo svoje študijske programe, se pri nekaterih bolj redkih študijih lahko zgodi, da na domačih univerzah študij določene smeri ni možen. Kar nekaj takšnih primerov študija, ki ga v Sloveniji ni, lahko na primer obiskujemo na Royal College of Art v Londonu²⁰.

Upoštevač ekspanzijo in različno organizacijo nekaterih študijskih programov po Evropi, pa pogosteje kot to, da določenega programa na institucijah ni, do razlik prihaja med samimi programi. Različne institucije imajo namreč tudi različen pristop poučevanja določene tematike in v svoj predmetnik vključujejo predmete, ki jih na drugih institucijah najdemo zgolj kot del nekega drugega predmeta. Študentje, ki se usmerjajo v določeno tematiko, lahko na drugi univerzi ali ostalih visokošolskih zavodih na ta način nadgradijo svoje znanje.

²⁰ Več o tem na www.rca.ac.uk

(3) Karierni razlogi

»Izraz kariera se ne nanaša danes le na posameznike v poklicih, ki imajo visok status in jim je omogočeno hitro napredovanje. Danes z besedo kariera označujemo zaporedja del, ki jih ljudje opravljajo v svojih delovnih zgodovinah, ne glede na poklic oz. organizacijsko raven.« (D.C. Feldman in H.J. Arnold v Koštrica, 2004:12)

Veliko managerjev se zaveda, da so ljudje največje bogastvo podjetja in prav zaradi tega iščejo posameznike, katerih osebne lastnosti najbolj ustrezajo profilu delovnega mesta v podjetju. Že nekaj let lahko opazujemo proces globalnega prestrukturiranja in se zavedajo, da je preživetje podjetja v veliki meri odvisno od sposobnosti prilagajanja novo nastalim razmeram. Zlasti v majhnih državah, kot je Slovenija, je za podjetja pomembno, da zaposlujejo ljudi, ki razumejo širše delovanje. Ponavadi predstavljajo tisti del zaposlenih, ki se zavedajo sprememb in se ne bojijo novih izzivov.

Dejstvo je, da imajo tisti študentje, ki so določen del svojega študija opravili v tujini, konkurenčno prednost v očeh delodajalcev. Europass²¹, ki je na voljo od leta 2005 v vseh članicah Evropske unije, je sestavljen iz petih dokumentov, med katerimi je tudi *dokument o mobilnosti*. Ta dokument vsebuje vse informacije o izobraževanju in usposabljanju posameznika v drugi državi ter podatke o kompetencah in spretnostih, ki jih je tam dobil. Poleg dokumenta o mobilnosti, mapo Europass sestavljajo še *življenjepis*, *priloga k diplomi*, *priloga k spričevalu* in *evropski jezikovni listovnik*.

(glej vir: <http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/969-20/> - 15.12.2005)

(4) Predhodno znanje jezika

Pomembnosti znanja tujih jezikov se zavedamo vsi, saj je tovrstno znanje za delovanje v mednarodnem okolju nujno potrebno. Tako je tudi pri študiju v tujini, za katerega je znanje jezika, v katerem predavanja potekajo, celo pogoj. Kljub temu, da je angleški jezik tisti, v

²¹ Europass = enotna mapa dokumentov, ki bodo posamezniku omogočali celovito predstavitev. Je na evropski ravni razvito orodje, ki je pogoj za primerljivost in prenosljivost poklicnih kvalifikacij in kompetenc in s tem mobilnosti študentov in delovne sile na enotnem evropskem trgu (<http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/969-20/> - 15.12.2005)

katerem je skoraj na vseh evropskih univerzah in drugih izobraževalnih institucijah, omogočen študij tako tujim kot domačim študentom, je med samimi študenti kar nekaj takih, katerih prvi tuji jezik je na primer nemščina, francoščina ali kak drug bolj razširjen jezik.

Podobno je po celi Evropi, sosednje dežele imajo lahko velik vpliv na to, kateri jezik se bodo pretežno učili njihovi državljani. Za primer bom omenila Poljsko, ki je med vsemi pridruženimi članicami največja ter meji na dve pomembni velesili – Rusijo in Nemčijo. Podatki kažejo, da se med mladimi, ki se vključujejo v poklicno izobraževanje, kar 56% vseh uči ruski jezik in le 13% angleški jezik. To ni presenetljivo, če upoštevamo dejstvo, da veliko Poljakov na delo odhaja v sosednjo Rusijo, kjer je povpraševanje po kadrih s poklicno izobrazbo veliko. Medtem pa si je večina, kar 47% vseh študentov, za prvi tuji jezik izbrala angleščino, kar kaže na to, da se le-ti zavedajo pomena njenega znanja, za večjo uspešnost v širšem evropskem prostoru (glej vir: <http://www.warsawvoice.pl/view/2875> - 18.12.2005).

Nekateri študentje si za svojo izmenjavo izberejo državo, kjer predavanja potekajo v njihovem matičnem jeziku in tako zaradi tega nimajo dodatnih ovir pri učenju. Medtem ko angleški študentje lahko izbirajo med skorajda vsemi državami, pa imajo nekateri drugi narodi bolj omejen izbor (na primer Nemci v Avstrijo, Francozi v Belgijo in Luxemburg, ...).

Študentje se torej tudi na podlagi predhodnega znanje jezika odločajo za študij v določeni državi. Pri tem gre po mojem mnenju predvsem za dejstvo, da se hočejo posvetiti predvsem študiju in ne tudi učenju ali izpopolnjevanju drugega tujega jezika.

(5) Izpopolnjevanje jezika

Študij na tuji univerzi pa ne pomeni le pridobivanja znanja na strokovnem področju, pač pa mnogokrat tudi izpopolnitev znanja tujega jezika. Poleg tega, da posameznik ohranja stik z jezikom, ki se ga je že učil in ga tako nadgradi, lahko pride v stik s popolnoma novim tujim jezikom.

Na področju poučevanja tujih jezikov je v okviru univerze oziroma druge izobraževalne institucije običajno organiziran tudi brezplačen tečaj jezika države, v kateri se študentje nahajajo. Erasmus študentje se v državi gostiteljici pred pričetkom izmenjave lahko udeležijo

intenzivnih pripravljalnih jezikovnih tečajev v okviru ELPC²². Prednost imajo tisti študentje, ki bodo v državi gostiteljici ostali dlje časa. Ti tečaji so dobra popotnica študentom pri učenju novega tujega jezika, s katerim so kasneje v vsakodnevem stiku. Takšno učenje tujega jezika je intenzivnejše in posledično tudi uspešnejše.

Kljub predavanjem in tečaju pa ostaja dejstvo, da se tujega jezika najbolje naučimo, kadar ga moramo uporabljati v vsakodnevni komunikaciji. Študentje se tako jezika ne učijo zgolj v predavalnicah, ampak predvsem v komunikaciji z ostalimi tujimi študenti in domačini.

(6) Kulturna izkušnja

»Kultura neke družbe je način življenja njenih članov; zbirka idej in navad, ki se jih učijo, so jim skupna in jih prenašajo iz generacije v generacijo.« (Linton v Haralambos, Holborn, 1995:11) Prav način življenja in navade določene države, nekatere študente tako zelo navdušijo, da se odločijo določeno študijsko obdobje tam tudi preživeti. Tak primer je na primer Španija, v kateri t.i. 'siesta'²³ in 'fiesta'²⁴ igrata izjemno pomembni vlogi v vsakodnevem življenju domačinov – vlogi, v kateri se lahko hitro vživimo in ju sprejmemo za svoji. Čeprav 'kulturni šok', ki ga doživimo na začetku lahko traja nekaj časa, problem lahko nastane tudi ob prihodu domov. Pri nekaterih študentih je potrebna ponovna asimilacija v lastno kulturo, ki ponavadi ne traja dolgo – odvisno od dolžine trajanja izmenjave.

Ko govorimo o kulturi določene države, pa ne mislimo zgolj na način življenja njenih prebivalcev, ampak tudi na njene kulturne in zgodovinske značilnosti, kot so npr. arhitektura, glasba, ples, umetnostna zgodovina, ipd. Mnogi študentje si želijo поблиžje spoznati drugo kulturo in tako razširiti svoja obzorja.

(7) V tujini živeči prijatelji/partner

Ljudje smo družabna bitja, zato je enako kot zadovoljitev fizičnih potreb, pomembna zadovoljitev naših psihičnih potreb. Med slednjimi pomembno vlogo igrajo medsebojni odnosi. Posamezniki med seboj tvorijo posebne vezi, ki ustvarjajo določena čustva.

²² ELPC = Erasmus Language Preparatory Course

²³ (iz šp., 'šesta ura po sončnem vzhodu'), opoldanski počitek

²⁴ zabava

Tudi študentje se za študij v tujini lahko odločajo na podlagi čustev, ki jih imajo. Tako je partner, ki živi ali samo začasno biva v tuji državi, lahko močan motivacijski dejavnik, da se oseba odloči za izbrano državo. S tem je blizu ljubljeni osebi, obenem pa pridobiva znanje in pomembne mednarodne izkušnje.

Poleg partnerja so včasih tudi prijatelji tisti, ki posameznika motivirajo za odhod v določeno deželo. V zadnjem času je moč zaslediti vse več študentov, ki se za določeno državo odločijo na podlagi poznanstev, ki so jih pridobili na potovanju ali na spletnih straneh. Ta poznanstva so koristen vir informacij in v veliko pomoč študentom, ki se prvič znajdejo v določenem okolju. Poleg občutka večje varnosti, ki ga le-ti ljudje posredno nudijo študentom, pripomorejo tudi k hitrejši asimilaciji v novo okolje.

(8) Sprememba okolja

Nekateri študentje v mednarodni izmenjavi vidijo tudi možnost spremembe okolja, v katerem trenutno bivajo. Želja po tovrstni spremembi je lahko tudi beg od težav, s katerimi se posamezniki soočajo bodisi v družini, med prijatelji ali v odnosu s partnerjem. Tako se pravi razlog odhoda v tujino skriva pod pretvezo želje spoznavanja novega okolja.

Novo okolje nas tudi izoblikuje, pripomore k osebni rasti in nas nauči samostojnosti, katere se v domačem okolju učimo dlje časa. Nekatere študente okolje, v katerega gredo, tako prevzame, da si tam kasneje poiščejo službo ali celo ustvarijo družino.

(9) Kontakti preko interneta

Glede na to, da živimo v t.i. informacijsko-komunikacijski dobi, veliko novih poznanstev nastane tudi preko interaktivnih medijev, kot je internet. Obstajajo namreč različne t.i. klepetalnice in forumi, kjer si mladi izmenjujejo mnenja. Tudi na podlagi tovrstnih poznanstev se nekateri odločijo, katero državo bodo kot Erasmus študentje obiskali.

(10) Drugo

Kot zadnjo možnost Končno poročilo navaja možnost 'drugo', kamor lahko študentje sami vpišejo motivacijski dejavnik, ki je bil v njihovem primeru eden ključnih za odhod v tujino, in med možnostmi ni naveden. Med njimi je najzanimivejši izpostavljeni dejavnik evropska izkušnja, ki jo posameznik pridobi z izmenjavo.

Evropska unija za mlade ljudi in podjetja nudi veliko možnosti za izobraževanje, zaposlovanje in poslovanje. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo so se odprle številne nove priložnosti na teh področjih, ki še niso popolnoma izkoriščene. Za mlade, ki jih naprej ženejo novi izzivi in želijo izkoristiti možnosti, ki jih Evropska unija ponuja, je mednarodna izmenjava idealna. Omogoča jim, da stopijo v stik z deželami, v katerih je pojem 'združene Evrope' že dolgo realnost. Sami lahko ocenijo, kako velik bo dejanski vpliv skupnih politik, v vsakdanjem življenju ljudi tudi pri nas. Tistim, bolj ambicioznim študentom, ki svojo prihodnost vidijo znotraj institucij Evropske unije, pa izmenjava omogoči, da si že v času študija pričnejo iskati poti do uresničitve svojih želja.

4.3. Motivacijski dejavniki za izmenjavo študentov v motivacijskih teorijah

V zgoraj opisanih 6-ih motivacijskih teorijah je moč najti nekatere motivacijske dejavnike, ki so omenjeni tudi v Končnih poročilih študentov in so natančneje opisani v prejšnjem podpoglavju. Tako lahko v Maslowi teoriji med socialnimi potrebami najdemo dejavnik 'v tujini živeči prijatelji/partner' in 'kontakti preko interneta' ter pri najvišji stopnji hierarhije potreb samouresničevanju, dejavnik 'karierni razlogi'.

V Herzbergovi oz. dvofaktorski teoriji, ki motivacijske faktorje deli v dve skupini, lahko v skupino *motivatorjev* uvrstimo kar celotno mednarodno izmenjavo študentov. Le-ta v svoji odsotnosti namreč ne povzroča nezadovoljstva, razen v primeru, če ima študent željo po tovrstnem študiju, pa je zaradi določenih dejavnikov ne more realizirati. V tem primeru lahko govorimo o izmenjavi kot o *higieniku*, saj njegova odsotnost povzroča nezadovoljstvo.

Pri tretji omenjeni teoriji ERG v model potreb lahko uvrstimo skorajda vseh devet navedenih motivacijskih dejavnikov, saj so 'potrebe po povezovanju z drugimi ljudmi' in 'potrebe po

razvoju' izjemno široki pojmi, ki zajemajo tako 'v tujini živeče prijatelje/partnerja' in 'kontakte preko interneta', kot tudi ostale dejavnike, ki pripomorejo k našemu razvoju – tako akademskemu kot tudi osebnostnemu.

Vroomova teorija je tista, pri kateri lahko motivacijske dejavnike razumemo kot *instrumente*, ki vplivajo na našo nadaljnjo kariero, akademsko razgledanost, znanje tujih jezikov, pridobljeno kulturno izkušnjo itd. Podobno je pri Frommovi teoriji, kjer ti dejavniki predstavljajo pot tako tistim, ki hočejo nekaj 'imeti' kot tudi tistim, ki hočejo nekaj 'postati'. Tako lahko znanje tujega jezika na eni strani predstavlja primarni del zaslužka (v primeru, da poučujemo, prevajamo,...), na drugi strani pa lahko vpliva na pridobitev spoštovanja ali pripomore k napredovanju na delovnem mestu.

Zadnja izmed navedenih teorij – teorija človeškega kapitala – se nanaša na pričakovane donose v razmerju do vložka, ki ga je potrebno vložiti. V primeru mednarodne izmenjave študentov sta najosnovnejša vložka lastni finančni prispevek (razlika med potrebnimi sredstvi in štipendijo) in čas. Če posameznik meni, da bodo ti vložki manjši od izkušenj in znanja, ki jih bo na ta način pridobil, se bo po vsej verjetnosti odločil za tovrsten študij.

5. PRIMERJAVA MOTIVACIJ SLOVENSКИH IN TUJIH ŠTUDENTOV

5.1. Opredelitev namena raziskave

V empiričnem delu bom analizirala pogostost zgoraj navedenih in opisanih devet oziroma deset (možnost drugo) motivacijskih dejavnikov in opozorila na morebitne razlike med glavnimi motivacijskimi dejavniki študentov Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani in tujih študentov.

Fakulteta za družbene vede (krajše FDV) je članica Univerze v Ljubljani in je bila ustanovljena leta 1961 kot Visoka politična šola. Po tridesetih letih od svoje ustanovitve, to je leta 1991, je dobila naziv, ki ga nosi še danes. Fakulteta je največja družboslovna institucija v Sloveniji in sodeluje s številnimi tujimi univerzami in drugimi visokošolskimi zavodi, zlasti v širšem evropskem prostoru (glej vir: www.fdv.uni-lj.si – 16.12.2005).

Pod izrazom tuji študentje bom v nadaljevanju upoštevala študente, ki prihajajo iz različnih univerz in drugih visokošolskih zavodov po Evropi in so v šolskem letu 2004/2005 sodelovali v mednarodni izmenjavi. V raziskavi sem analizirala Končna poročila študentov, ki prihajajo tako iz starih kot tudi v letu 2004 pridruženih držav članic EU. Tako so v nadaljevanju predstavljeni podatki tujih študentov, ki prihajajo iz Belgije, Finske, Francije, Islandije (EFTA), Italije, Nizozemske, Norveške (EFTA) in Portugalske med starimi, in študenti iz Češke, Estonije, Madžarske, Poljske in Slovaške med pridruženimi državami članicami. Razmerje števila analiziranih Končnih poročil ustreza dejanskemu razmerju števila držav med starimi in pridruženimi državami članicami, to je 60% (15 starih držav članic + 3 države EFTA) proti 40% (10 pridruženih držav članic + 3 najverjetnejše bodoče države članice).

5.2. Metoda zbiranja in urejanja podatkov

Empirična gradiva o motivaciji študentov za odhod so razpršena, nereprezentativna in nestandardizirana, poleg tega pa še težko dosegljiva. V takšnih okoliščinah si lahko pomagamo z indikativnimi, dosegljivimi parcialnimi gradivi. Posploševanje v tem primeru ni možno, rezultati pa zgolj nakazujejo pomembnost oziroma nepomembnost določenega motivacijskega dejavnika na posameznega študenta, ko se le-ta odloča za študij v tujini. Vzamemo torej tista gradiva, ki so nam na voljo in se tako vsaj malce približamo nečemu bolj sistematičnemu.

Podatke o motivacijskih dejavnikih študentov Fakultete za družbene vede, Univerze v Ljubljani, sem pridobila na podlagi analize vprašalnikov, ki jih študentje, ki se prijavijo za študij v tujini, izpolnijo 5 minut pred uradnim intervjujem s komisijo. Komisija se na podlagi motivacijskega pisma, ki ga študent odda ob prijavi in na podlagi razgovora s prijaviteljem, odloči, katerim študentom se določeno študijsko leto omogoči študij v tujini. Vprašalnik je sestavljen iz 5-ih vprašanj, med katerimi je zame najbolj relevantno in uporabno prvo vprašanje, ki se glasi *»opišite, kaj želite doseči s študijsko izmenjavo v tujini«*. Ostala vprašanja so še *»naštejte vsaj tri razlike v študijskem programu naše fakultete in univerze gostiteljice«*, *»kateri sta dve pozitivni in kateri dve negativni lastnosti našega študijskega programa«*, *»kje se vidite v prihodnosti«* ter *»naštej štiri svoje pozitivne in štiri negativne lastnosti«*.

V analizo sem vzela 80 vprašalnikov ter odgovore kategorizirala v devet oziroma deset (možnost drugo) skupin. Na ta način sem dobila podatke o prisotnosti oziroma odsotnosti določenega motivacijskega dejavnika za odhod posameznega študenta. Študentje FDV-ja so se prijavljali za izmenjavo, v šolskem letu 2005/2006.

Poročila tujih študentov, ki jih bom primerjala s slovenskimi, sem dobila na spletni strani projekta IRIS - www.iris.siu.no. IRIS, okrajšava za Integrated Reporting for International Students, je projekt, ki ga je sprva financirala Evropska komisija, in sicer Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo (DG EAC²⁵), razvil pa Norveški center za mednarodno univerzitetno sodelovanje (SIU²⁶). Glavni cilj tega projekta je pomoč tako študentom kot tudi univerzam, ki sodelujejo v programu Erasmus. Projekt, ki se je uradno pričel novembra 2000, je dve leti financirala Evropska komisija, sedaj pa je to vlogo preko Norveškega centra za mednarodno univerzitetno sodelovanje prevzela norveška vlada.

Značilnosti projekta IRIS:

- brezplačen servis vsem Erasmus institucijam,
- javno iskanje/funkcija iskanja,
- univerzitetni katalog z osnovnimi podatki o Erasmus institucijah,
- dostop do tekočih podatkov univerz,
- Socrates Erasmus poročila, v različnih jezikih,
- povratne informacije uporabnikov za administrativno osebje in javnost,
- avtomatična e-mail funkcija za administratorje,
- strani za pomoč administrativnemu osebju in javnosti,
- statistična dejavnost.

(glej vir: <http://www.iris.siu.no/iris.nsf/aboutiris> – 27.10.2005)

Na strani IRIS-a je objavljenih 6.648 (do dne 18.12.2005) končnih poročil tujih študentov iz različnih držav, ki so urejena po sklopih, kot so institucija, od koder študent prihaja, po državah gostiteljicah, po študijskih smereh, itd. Vsekakor so ta poročila zelo koristen vir informacij, ki jih študentje pred odhodom potrebujejo. Iz teh poročil dobimo vtis o motivaciji,

²⁵ DG EAC – Directorate General of Education and Culture

²⁶ SIU – Norwegian Centre for International University Cooperation

o pomoči matične institucije glede jezikovnih in ostalih za odhod potrebnih priprav, o nastanitvi in življenju na določeni instituciji, o akademskih vprašanjih ter splošno mnenje posameznega študenta o izkušnji, ki jo je imel kot Erasmus študent.

Pomembnost motivacijskih dejavnikov so tuji študentje ocenjevali z ocenami od 1 do 5, pri čemer ocena 5 označuje najpomembnejši dejavnik, ki je vplival na odločitev posameznega študenta. V nekaterih primerih študent nobenemu od navedenih dejavnikov ni pripisal ocene 5, zato sem v teh primerih kot njegov najpomembnejši, upoštevala tisti dejavnik, ki ga je ocenil s 4.

Za lažjo primerljivost sem vzela slučajni vzorec 80 Končnih poročil tujih študentov, tako da je število obeh vzorcev enako. Vsak študent je lahko navedel oziroma označil pomembnost, večjega števila motivacijskih dejavnikov, ki so nanj vplivali. V nadaljevanju bom predstavila rezultate raziskave (opisna statistika).

5.3. Osnovni rezultati raziskave in njihova interpretacija

Po analizi 80-ih vprašalnikov (podatki o motivacijskih dejavnikih za študente FDV-ja) in 80-ih Končnih poročil (podatki za tuje študente), sem dobila sledeče rezultate.

5.3.1. Študentje FDV-ja

V Prilogi 3 je s črko D (okrajšava za besedo DA) označena prisotnost posameznega motivacijskega dejavnika, ki ga je študent v svojem vprašalniku izpostavil. Na podlagi te tabele je nastala spodnja razpredelnica, ki prikazuje seštevek vseh študentov, ki so navedli posamezne motivacijske dejavnike.

Tabela 5.1 : Motivacijski dejavniki študentov FDV-ja

	MOTIVACIJSKI DEJAVNIK	ŠT. ODG.
A	AKADEMSKI RAZLOGI	56
B	PREDMETI, KI NA MATIČNI INSTITUCIJI NISO DOSTOPNI	19
C	KARIERNI RAZLOGI	16
D	PREDHODNO ZNANJE JEZIKA	0
E	IZPOPOLNJEVANJE JEZIKA	32
F	KULTURNA IZKUŠNJA	30
G	V TUJINI ŽIVEČI PRIJATELJI/PARTNER	0
H	SPREMEMBA OKOLJA	12
I	KONTAKTI PREKO INTERNETA	0
J	DRUGO	1

Kot najpogostejši motivacijski dejavnik študentje navajajo 'akademske razloge', in sicer jih kar 56 (točno 70%) meni, da je to eden ključnih dejavnikov, ki so v njihovem primeru vplivali na odločitev. Naslednja dva razloga, ki so ju študentje izpostavili, sta 'izpopolnjevanje jezika' in 'kulturna izkušnja'. Delež vseh, ki so poudarili pomembnosti omenjenih dejavnikov, je 40% za prvi in 38% za drugi motivacijski dejavnik. Sledijo 'predmeti, ki na matični instituciji niso dostopni', 'karierni razlogi' in 'sprememba okolja'. Eden od študentov navaja možnost, ki sem jo kategorizirala kot 'drugo', in sicer navaja evropsko izkušnjo, katero si želi pridobiti. Motivacijskih dejavnikov, kot so 'predhodno znanje jezika', 'v tujini živeči prijatelji/partner' in 'kontakti preko interneta', ni omenil nihče izmed analiziranih anketirancev.

Kot je razvidno iz Tabele 5.1., so najmočnejši motivacijski dejavnik študentov FDV-ja 'akademske razloge'. Poleg praktičnega študija določene smeri, ki si ga želijo študentje spoznati, je veliko študentov kot razlog za željo po odhodu v tujino navedlo pisanje diplomskega oziroma magistrskega dela. Nekateri to utemeljujejo s tem, da na naši Univerzi primanjkuje gradiva in potrebne literature, ki bi si jo želeli uporabiti pri nastanku svojega dela. Razlog za tolikšno število odgovorov v prid akademskih razlogov, je tudi v tem, da mnogi študentje želijo spoznati nov, drugačen izobraževalni sistem, kot ga nudi naša Univerza. V izmenjavi vidijo možnost za lasten napredek pri svojem študiju.

'Izpopolnjevanje tujega jezika' je dejavnik, ki ne zaostaja veliko za akademskimi razlogi. Visok odstotek je pričakovan, saj menim, da se študentje dobro zavedajo pomembnosti znanja tujih jezikov, za uspeh v širšem evropskem prostoru. Mednarodna izmenjava jim vsekakor nudi odlično možnost, kjer znanje tujega jezika izpopolnijo in nadgradijo.

Podoben odstotek pomembnosti so študentje namenili tudi 'kulturni izkušnji', ki bi jo v tujini pridobili. Slovenija je majhna država, ki s svojevrstno kulturo in značilnostmi navdušuje tujce, mladim, ki v tem prostoru živijo, pa ne omogoča življenja v t.i. multikulturnem okolju. In prav želja po spoznavanju novih ljudi in kultur, mnoge študente prepriča, da se odločijo za študij nekje izven meja matične domovine.

Upoštevajoč dejstvo, da na Univerzi v Ljubljani določenih smeri študija oziroma nekaterih predmetov, ni možno poslušati, ni presenetljivo, da je skoraj četrtina vprašanih kot razlog za odločitev navedla dejavnik, kategoriziran kot 'predmeti, ki na matični instituciji niso dostopni'. Podoben odstotek študentov pa je poudarila pozitiven vpliv, ki naj bi ga imela tovrstna mednarodna izkušnja na njihovo nadaljnjo kariero. Pričakovala sem, da bo ta odstotek višji, saj menim, da je v majhnem prostoru, kot je Slovenija in ob omejenih možnostih, ki jih naš izobraževalni sistem nudi, posameznikom skozi obdobje šolanja težko pridobiti bistveno konkurenčno prednost pred drugimi.

Dejavnika, kot je 'sprememba okolja', ni potrebno posebej predstavljati, saj je želja po spremembi v večini vseh nas. Presenetljivo pa je dejstvo, da ga je tako malo študentov navedlo kot motivacijo za svoj morebiten odhod.

Kot je razvidno iz Tabele 5.1., je eden od študentov navedel 'evropsko izkušnjo', ki sem jo posebej izpostavila. Zdi se mi namreč pomembno, da mladi počasi začutijo skupen evropski prostor in prepoznajo vse možnosti, ki jih le-ta nudi.

Zanimiva ugotovitev, ki sledi iz Tabele 5.1., je tudi, da nihče od anketiranih kot motivacijskega dejavnika ni navedel 'v tujini živeči prijatelji/partner', 'kontakti preko interneta' ali 'predhodno znanje jezika'. Iz prvih dveh bi lahko sklepali, da se slovenski študentje za nekaj tako pomembnega, kot je študij v tujini odločamo na podlagi razuma, in ne čustev ali bežnih poznanstev. Za slednji dejavnik pa je verjetno krivo dejstvo, da večina

slovenskih študentov kot prvi tuj jezik govori angleško - angleščina pa je tudi v celotnem evropskem izobraževalnem procesu najbolj razširjen jezik in predhodno znanje jezika pri študentih FDV-ja dejansko nima pomembnejše motivacijske funkcije.

5.3.2. Tuji študentje

Celotna tabela z označbami pomembnosti posameznih motivacijskih dejavnikov, kakor so jih v svojih Končnih poročilih navedli tuji študentje, je predstavljena v Prilogi 4. Spodnja razpredelnica, ki je nastala na podlagi navedene tabele, kot prisotnost dejavnika upošteva oceno 5 (najbolj pomemben dejavnik) in pri študentih, ki te ocene niso pripisali nobenemu od navedenih dejavnikov, oceno 4.

Tabela 5.2 : Motivacijski dejavniki tujih študentov

	MOTIVACIJSKI DEJAVNIKI	ŠT. ODG.
A	AKADEMSKI RAZLOGI	13
B	PREDMETI, KI NA MATIČNI INSTITUCIJI NISO DOSTOPNI	6
C	KARIERNI RAZLOGI	25
D	PREDHODNO ZNANJE JEZIKA	25
E	IZPOPOLNJEVANJE JEZIKA	55
F	KULTURNA IZKUŠNJA	52
G	V TUJINI ŽIVEČI PRIJATELJI/PARTNER	6
H	SPREMEMBA OKOLJA	28
I	KONTAKTI PREKO INTERNETA	4
J	DRUGO	4

Med motivacijskimi dejavniki, ki so jih navedli tuji študentje, je na prvem mestu 'izpopolnjevanje jezika', in sicer mu je veliko pomembnost pri odločitvi pripisalo kar 69 % vseh študentov v vzorcu. Sledi 'kulturna izkušnja', kateri je pomembnost izkazalo 65% študentov, se pravi le 4 % manj kot dejavniku na prvem mestu. Približno enak odstotek študentov, okoli 30%, pa kot najpomembnejše med navedenimi možnostmi navaja 'karijerne razloge', 'predhodno znanje jezika' in 'spremembo okolja'. Med ostalimi, s 16% prevladujejo 'akademski razlogi', medtem ko odstotek pomembnosti drugih dejavnikov ne preseže 10 %. Možnost 'drugo' so izbrali štirje študentje, a žal niso navedli, kateri motivacijski dejavniki so na njih dejansko vplivali.

Pri pregledu Tabele 5.2. me je najbolj presenetila pomembnost dejavnikov, katerima je največ tujih študentov namenilo pomembnost pri odločitvi, to sta 'izpopolnjevanje jezika' in 'kulturna izkušnja'. Pričakovala sem namreč, da bo pomembnost spoznavanju novih kultur pripisalo manj študentov, saj naj bi ti že tako živeli v kulturno bolj raznolikem okolju. Seveda pa se je treba zavedati, da vsi v raziskavo vključeni študentje ne prihajajo iz evropskih prestolnic in da sem v vzorec zajela kar 2/5 študentov iz pridruženih držav članic, kjer velike kulturne raznolikosti zaenkrat še ni čutiti.

'Spremembo okolja' kot po številu navedb tretji najpogostejši dejavnik, lahko podobno kot kulturno izkušnjo pojasnimo z dejstvom, da je med anketiranci kar 40% tistih iz novih držav članic. Le-ti so morda bolj dovzetni za spremembe in želijo izkusiti življenje v novem okolju, ki ga mednarodne izmenjave ponujajo.

'Karierni razlogi' in 'predhodno znanje jezika' sta dejavnika, ki sta po mnenju nekaj več kot 30% analiziranih tujih študentov pomembno vplivala na njihovo odločitev. Kariernih razlogov ni potrebno posebej opisovati, predhodno znanje tujega jezika pa zasluži posebno pozornost. Splošno znano je namreč, da so veliki evropski narodi podvrženi svoji superiornosti in učenju tujih jezikov ne namenjajo takšne pozornosti, kot to počno v manjših državah. Tako lahko študentje iz držav, katerih matični jezik je eden od svetovno najbolj razširjenih, izbirajo med tistimi državami, kjer bodi študij lahko opravljali v matičnem jeziku.

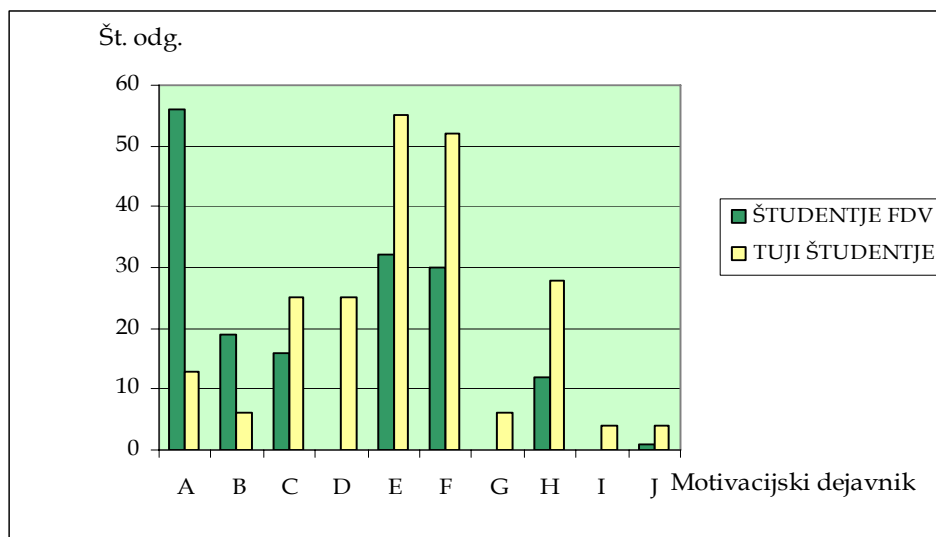
Le dobrih 16% študentov je pomembnost pripisalo 'akademskim razlogom' in nekaj manj 'predmetom, ki na matični instituciji niso dostopni', iz česar lahko sklepamo, da njihovi izobraževalni sistemi nudijo pestrejšo izbiro in za študente s tega vidika ne predstavljajo push dejavnikov.

Pričakovano najmanj vpliva na odločitev pa imajo 'v tujini živeči prijatelji/partner', 'kontakti preko interneta' ter 'drugo'. Pri slednjem študentje točnega dejavnika žal niso navedli. Ti razlogi so bili le v redkih primerih spoznani za pomembne in lahko bi dejali, da se tudi tuji študentje pri izbiri študija v tujini odločajo bolj racionalno.

5.3.3. Primerjava motivacijskih dejavnikov študentov FDV-ja in tujih študentov

Na podlagi zgoraj prikazanih tabel motivacijskih dejavnikov, tako za študentje FDV-ja, kot tudi za tuje študente, sem za boljšo predstavo o številčnem razmerju med njimi naredila spodnjo Sliko 5.1. Motivacijski dejavniki so označeni s črkami od A do J, in sicer A = akademski razlogi, B = predmeti, ki na matični instituciji niso dostopni, C = karierni razlogi, D = predhodno znanje jezika, E = izpopolnjevanje jezika, F = kulturna izkušnja, G = v tujini živeči prijatelji/partner, H = sprememba okolja, I = kontakti preko interneta, J = drugo. V primeru ko med študenti FDV-ja določenega dejavnika ni navedel nihče, stolpca ni. Takšno situacijo lahko opazimo pri stolpcih D, G in I.

Slika 5.1. : Primerjava motivacijskih dejavnikov

Izhajajoč iz Slike 5.1., kjer je grafično prikazano razmerje števila odgovorov glede določenega motivacijskega dejavnika med študenti FDV-ja in tujimi študenti, lahko že pri prvem navedenem motivacijskem dejavniku opazimo veliko razliko, in sicer pri 'akademskih razlogih'. Kot sem že omenila, je razlog za takšno razliko verjetno v tem, da imajo na tujih univerzah in ostalih visokošolskih zavodih študentje pri usmerjenosti svojega študija več izbire, in tako v akademskih razlogih ne vidijo posebne motivacije. Podobno lahko razložimo tudi situacijo, ki jo opazimo pri dejavniku 'predmeti, ki na matični instituciji niso dostopni', torej z večjo izbiro predmetov na matični instituciji, v primeru tujih študentov.

Študentje FDV-ja in tuji študentje so si najbolj enotni glede pomembnosti 'kariernih razlogov' kot motivacijskega dejavnika (v primeru, da izvezamemo možnost drugo, ki pri tujih študentih ni jasno definirana). Mladi v širšem evropskem prostoru se torej tako kot slovenski, zavedajo konkurenčne prednosti, ki jo bodo pridobili z znanjem, z novimi poznanstvi in vključevanjem v novo okolje, kar jim študij v tujini lahko omogoči. Pri tem ne smemo pozabiti na novo orodje EUROPASS²⁷, iz katerega bo razvidno, ali je bil posamezen študent kadarkoli vključen v mednarodno izmenjavo. Tako bo dokument o mobilnosti del gradiva, na podlagi katerega se bodo delodajalci odločali o zaposlitvah.

Pri dejavnikih 'izpopolnjevanje jezika' in 'kulturna izkušnja' opazimo podobno razmerje med domačimi in tujimi študenti in v obeh primerih so ju slednji večkrat spoznali kot pomembnega pri odločitvi. Dejstvo, da je manj študentov FDV-ja omenilo izpopolnjevanje jezika kot push dejavnik, je morda pokazatelj tega, da slovenski študentje veljajo za tiste, ki dobro govore tuje jezike. Razlog za to je majhnost države in organiziranost izobraževalnega sistema, ki skozi celoten izobraževalni proces poudarja pomembnost jezikov. Glede na prva omenjena dejavnika, lahko sklepamo tudi, da se tuji študentje zavedajo dobrih akademskih možnosti na matičnih institucijah, in v tujino večinoma odhajajo zaradi izpopolnjevanja jezika in kulturne izkušnje. Tuji študentje si, izhajajoč iz Slike 5.1., v večji meri kot naši, želijo spremembe okolja.

V navajanju oziroma ocenjevanju motivacijskih dejavnikov med študenti, najdemo tudi tri takšne, ki jih študentje FDV-ja sploh niso omenili, medtem ko so jih tuji študentje na drugi strani kar dobro ocenili. Eden takih je 'predhodno znanje jezika', za katerega sem razlog poskušala najti že zgoraj. Po mojem mnenju se tuji študentje, ki imajo to možnost (torej govorijo enega od najbolj razširjenih tujih jezikov) na podlagi tega znanja odločajo za študij v tujini. Ker se ne soočajo z jezikovnimi ovirami, se lahko popolnoma posvetijo študiju.

'V tujini živeči prijatelji/partner' je drugi dejavnik, ki ga naši študentje niso omenili, tuji študentje pa v zelo majhnem številu. Tako bi težko naredili kakršnokoli posplošitev. V primeru, da bi bilo v vzorec vzeto število večje študentov, bi to morda nakazovalo, da smo Slovenci bolj racionalni pri tovrstnih odločitvah. Podobno je tudi pri dejavniku 'kontakti

²⁷ Več o EUROPASS-u v poglavju Motivacijski dejavniki za izmenjavo študentov – predhodno znanje jezika

preko interneta', kjer (če bi lahko posploševali) bi dejali, da so tuji študentje bolj vpeti v mednarodne klepetalnice in podobna spletna druženja.

Zadnja je bila v poročilu pri motivacijskih dejavniki navedena možnost 'drugo'. Kot pomembno so jo označili štirje tuji študentje, a pri tem žal niso navedli, za kakšen dejavnik pravzaprav gre. Pri študentih FDV-ja sem le eden odgovor uvrstila pod ta dejavnik, in sicer evropsko izkušnjo, ki jo je navedel eden od anketirancev.

6. ZAKLJUČEK

Slovenija je s polnopravnim članstvom v Evropski uniji postala enakopraven partner pri oblikovanju politik v evropskem prostoru. Te politike svojo pozornost, predvsem z namenom večje konkurenčnosti v primerjavi z ostalimi svetovnimi regijami, v veliki meri namenjajo tudi spremembam v izobraževalnih sistemih. Enoten evropski visokošolski prostor, ki se ustvarja, naj bi pomembno vplival na to, da Evropa do leta 2010 postane socialno in ekonomsko najbolj konkurenčna regija na svetu. Da bi to lahko dosegla, je pomembno, da znanje, ki je v prostoru prisotno, intenzivno kroži preko nacionalnih meja in tako ustvarja dodano vrednost. Pri svojem delu sem se osredotočila na prenos znanja med državami članicami skozi program Socrates.

Tako imenovano 'poenotenje' izobraževalnega procesa, o katerem govorimo, zahteva zelo dobro institucionalno podlago, ki sem jo na začetku svojega diplomskega dela na kratko predstavila. Dokumenti, kot so Maastrichtska pogodba, Lizbonska konvencija, Sorbonska in Bolonjska deklaracija ter leta 2000 sprejeta Lizbonska strategija, so namreč ključni pri oblikovanju enotnega visokošolskega prostora. Probleme, do katerih prihaja pri izmenjavi znanja, Evropska unija poskuša reševati tudi skozi različne programe, kot so Socrates, Leonardo da Vinci in Youth. Pri svojem delu sem se osredotočila na akcijo Erasmus, ki deluje v sklopu programa Socrates in je na naših univerzah ter ostalih visokošolskih zavodih najbolj razširjena. Akcija Erasmus namreč vsako leto namreč omogoči več kot 100.000 evropskim študentom, da sodelujejo v mednarodni izmenjavi študentov in tako obogatijo svoje znanje ter s tem znanje celotne družbe.

Oblikovalci politik enotnega izobraževalnega sistema se morajo zavedati dejanske razsežnosti programov mednarodne izmenjave študentov, da bi lahko bolje in učinkoviteje posegali na omenjeno področje. Vključenost študentov v program Socrates, ki sem jo na podlagi dostopnih podatkov predstavila, kaže na skoraj 10% rast števila študentov, ki se v zadnjih letih odločajo za študij v tujini. Podobno je tudi z vključevanjem slovenskih študentov, katerih število se je v zadnjem študijskem letu povečalo kar za 39%. Takšno rast lahko povežemo z vstopom Slovenije v EU, kar je neposredno vplivalo na zvišanje odobrenih sredstev v ta namen in na večjo promocijo tovrstnega študija tudi pri nas.

Eno izmed pomembnejših vprašanj, ki se pojavlja, kadar govorimo o študiju v tujini, je motivacija študentov, da se odločijo za tak način študija. Navsezadnje je izbira in način študija še vedno v veliki meri odvisna od posameznika. Ključne motivacijske teorije in motivacijske dejavnike, ki vplivajo na mobilnost študentov sem predstavila v zadnjem delu tega diplomskega dela. S primerjalno raziskavo med študenti Fakultete za družbene vede in tujimi študenti pa sem predstavila glavne motivacijske dejavnike, ki na omenjene študente vplivajo, ko se le-ti odločajo za mednarodno izmenjavo študentov.

Čeprav slovenske univerze in ostali visokošolski zavodi svoj študijski program uspešno prilagajajo evropskemu, pa so akademski razlogi še vedno tisti, zaradi katerih največ slovenskih študentov odhaja na študij v tujino. Tuji študentje v mednarodni izmenjavi vidijo predvsem odlično priložnost za izpopolnjevanje tujega jezika. S to ugotovitvijo ne morem v celoti pritrditi svoji izhodiščni domnevi, da so si motivacije slovenskih in ostalih evropskih študentov zelo podobne. Seveda bi morali za rezultat, ki bi ga bilo moč posplošiti, seči po bolj reprezentativnem gradivu, a vseeno kaže, da so v študentskem kroženju lahko prisotne zelo različne (primarne) motivacije. A tudi preko različnih motivacij lahko prihaja do zelenega cilja – in sicer prenosa večkulturnega znanja in osebne rasti mladih.

Mednarodna izmenjava študentov je vsekakor področje, ki si zasluži veliko pozornosti, saj nima učinka le na posameznike, ki v njej sodelujejo, ampak je koristna z vidika širše in kulturno bolj odprte nastajajoče evropske skupnosti. Na ta način se oblikuje tudi nova delovna sila, ki je bolj prilagodljiva, pripravljena na nove izzive in bo v prihodnosti ustvarjala večjo konkurenčnost celotne združene Evrope.

7. UPORABLJENI VIRI IN LITERATURA

7.1. Literatura

1. A new beginning : Leonardo da Vinci : community vocational training programme second phase (2000-2006) (2000). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
2. A new impetus for European youth : European Commission white paper (2002). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
3. Brajša, Pavao (1996) : Sedem skrivnosti uspešnega managementa. Ljubljana : Gospodarski vestnik.
4. European credit transfer and accumulation system (ECTS):key features (2004). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
5. EU cooperation in higher education : Europe by degrees (2003). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
6. Fromm, Erich (2004) : Imeti ali biti. Ljubljana : Vale-Novak.
7. Haralambos, M., Holborn, M. (1999) : Sociologija: teme in pogledi. Ljubljana : DZS.
8. It's your Europe : living, learning and working anywhere in the EU (2003). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
9. Ježek, Maruša (2004) : Slovenija na prehodu v družbo znanja. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
10. Koštrica, Martina (2004) : Karijerne poti diplomantov FDV. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
11. Kramberger, Anton (1999) : Poklici, trg dela in politika. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede.
12. Kranjc, Ana (1977) : Motivacija za izobraževanje odraslih. Ljubljana : Pedagoški inštitut

13. Lipičnik, B. (1996) : Človeški viri in ravnanje z njimi. Ljubljana : Ekonomska fakulteta
14. Miš, Helena (2002) : Mehanizem motiviranja in motivacijske teorije. Diplomsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana
15. Musek, Janek; Pečjak, Vid (1997) : Psihologija. Ljubljana : Educy.
16. Nerat, Maja (2004) : Evropska dimenzija v izobraževanju in erasmus študentje. Diplomsko naloga. Filozofska fakulteta, Ljubljana.
17. Passport to mobility : learning differently : learning abroad (2001). Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities
18. Šeškar, Andreja (2003) : Zaposleni in njihovo izobraževanje kot vir konkurenčne prednosti. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
19. Treven, Sonja (1998) : Management človeških virov. Ljubljana : Gospodarski vestnik.
20. Zaplotnik, Melita (2003) : Motivacija posameznika za izobraževanje. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
21. 10. mednarodna konferenca MIRK'05 (2005). Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana.

7.2. Internetni viri

22. **About IRIS.** <http://www.iris.siu.no/iris.nsf/aboutiris> z dne 27.10.2005
23. **CMEPIUS.** (2005) www.cmepius.si
24. **Consolidated version of the Treaty establishing the European Community contents.** http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/12002E/htm/C_2002325EN.003301.html#anArt150 z dne 17.09.2005
25. **Council of Europe.** http://www.coe.int/T/DG4/HigherEducation/Recognition/ENIC_en.asp z dne 17.11.2005
26. **Decision No 253/2000/EC of the European Parliament and the Council** <http://www.cmepius.si/images/stories/datoteke/Socrates/socdecision.pdf> z dne 25.10.2005

27. **Diplome, nostrifikacije, spričevala.** Urad vlade za informiranje.
<http://evropa.gov.si/evropomocnik/question/969-20/> z dne 15.12.2005
28. **Enic Naric mreža.** Ministrstvo za šolstvo in šport.
http://www.mszs.si/slo/solstvo/priznavanje/enic_naric.asp#mreza z dne 26.11.2005
29. **Erasmus and University.** EUROPA Education and training.
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/university_en.html z dne 26.08.2005
30. **Erasmus brošura za študente.** <http://www.uni-mb.si/dokument.aspx?id=9786>
31. **Erasmus for students.** EUROPA Education and training.
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/students_en.html z dne 26.08.2005
32. **Erasmus statistics.** EUROPA Education and training.
<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/statisti/stat1.pdf> z dne 11.11.2005
33. **Europa Panorama Evropske unije.** http://europa.eu.int/abc/panorama/index_sl.htm z dne 17.09.2005
34. **European Labour Market Programme.** Fakulteta za družbene vede.
<http://www.fdv.uni-lj.si/elm/introduction.htm> z dne 11.12.2005
35. **Eurydice Slovenija.** Ministrstvo za šolstvo in šport.
<http://www.mszs.si/eurydice/organ/osnove.htm> z dne 26.11.2005
36. **Evropski visokošolski prostor.** <http://www.uni-lj.si/Kakovost/Kakovost/evropski.asp> z dne 26.10.2005
37. **Fakulteta za družbene vede.** Splošno o fakulteti. www.fdv.uni-lj.si z dne 16.12.2005
38. **Gateway to education.** European Commission.
http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/publ/pdf/socrates/brochnew_en.pdf z dne 25.11.2005

39. **Guidelines for applicants**, Socrates programme

http://www.cmepius.si/images/stories/datoteke/Socrates/Socrates_vodnik-za-prijavitelje.pdf z dne 25.10.2005)

40. **Informacije za Socrates/Erasmus izmenjalne študente**. Univerza v Ljubljani.

<http://www.uni-lj.si/Mednarodna/infostud.asp> z dne 05.10.2005

41. **Informations for students**. EUROPA Education and training.

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/answers_en.html z dne 26.08.2005

42. **Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za 2010** :

www.mszs.si/slo/ministrstvo/mednarodno/solstvo/pdf/brosura-prevod-lek.pdf z dne 3.11.2005

43. **Kaj je bolonjski proces?** <http://www.mvzt.gov.si/index.php?id=455#496> z dne

27.10.2005

44. **Konvencija o priznavanju visokošolskih kvalifikacij v Evropski regiji**, Bologna

process (1988-1998) http://www.see-educoop.net/portal/id_bologna.htm z dne 25.10.2005

45. **LEONARDO DA VINCI student mobility projects** – experiences from

Thuringia/Germany : <http://www.wess.wroc.pl/tempus/eupula/Leonardo-Thuringia.htm>

46. **Mednarodno sodelovanje**. Univerza v Ljubljani.

<http://www.uni-lj.si/Mednarodna/infostud.asp> z dne 05.10.2005

47. **MESPA**. Roskilde Universitetscenter. http://www.ruc.dk/ssc/uddannelse/int_prog/mespa/

z dne 11.12.2005

48. Mihelič, Katja : **Evropske smernice za vodenje visokošolskih institucij**, [www.fm-](http://www.fm-kp.si/zalozba/isbn/961-6268-83-x/151-160.pdf)

[kp.si/zalozba/isbn/961-6268-83-x/151-160.pdf](http://www.fm-kp.si/zalozba/isbn/961-6268-83-x/151-160.pdf) - 25.9.2005

49. **»One million Erasmus students« A European success story**. EUROPA Education and

training. http://europa.eu.int/comm/education/archive/million/million_en.html z dne

26.08.2005

50. **Politično in ekonomsko ozadje vzgoje in izobraževanja**. Eurydice.

<http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=SI&language=VO>

51. **Sorbonne Joint Declaration.** From Berlin to Bergen and beyond.

<http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00->

[Main_doc/980525SORBONNE_DECLARATION.PDF](http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/980525SORBONNE_DECLARATION.PDF) z dne 25.9.2005

52. **UNESCO.ORG.** <http://portal.unesco.org/en/ev.php->

[URL_ID=29008&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=29008&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html) z dne 17.11.2005

53. Watch your language. Warsaw voice. <http://www.warsawvoice.pl/view/2875> z dne 18.12.2005

8. SEZNAM SLIK IN TABEL

8.1. Slike

Slika 3.1.: Število slovenskih študentov v izmenjavi po študijskih letih od 1999/2000 do 2005/2006

Slika 3.2.: Število tujih študentov v Sloveniji po študijskih letih od 1999/2000 do 2004/2005

Slika 5.1.: Primerjava motivacijskih dejavnikov

8.2. Tabele

Tabela 3.1.: Slovenski Erasmus študentje iz Slovenije v študijskih letih od 1999/2000 do 2005/2006

Tabela 3.2.: Spol slovenskih Erasmus študentov v letih 1999-2003

Tabela 3.3.: Erasmus študentje v Sloveniji v študijskih letih od 1999/2000 do 2004/2005

Tabela 4.1.: Temeljni elementi dvofaktorske teorije

Tabela 5.1: Motivacijski dejavniki študentov FDV-ja

Tabela 5.2: Motivacijski dejavniki tujih študentov

9. PRILOGE

PRILOGA 1:

Število Erasmus študentov glede na državo matične institucije 1987/1988-2003/2004

Actual Number of ERASMUS Students by Country of Home institution 1987/88-2003/04

Country of home institution	Year														Total	Home			
	1987/88	1988/89	1989/90	1990/91	1991/92	1992/93	1993/94	1994/95	1995/96	1996/97	1997/98	1998/99	99/2000	2000/01			2001/02	2002/03	2003/04
BE	58	404	795	1154	1837	2314	2809	3480	3978	4101	4233	4446	4404	4427	4521	4620	4799	52370	BE
DK	57	189	417	729	950	1282	1561	1771	1930	1730	1795	1751	1764	1750	1752	1845	1686	22959	DK
DE	649	1727	3744	4933	6658	9011	11118	12633	13638	13070	13785	14993	15715	15072	16626	18482	20588	193242	DE
GR	39	195	459	566	926	1266	1454	1928	1897	1601	1431	1765	1910	1888	1974	2115	2365	23779	GR
ES	95	1063	2201	3442	4363	5697	7043	8537	10547	10841	12468	14381	16297	17158	17403	18258	20034	168918	ES
FR	895	1705	4059	5924	6360	6983	8782	9844	13336	12505	14821	16351	16804	17161	18149	19366	20381	196725	FR
IE	112	167	351	644	894	1214	1493	1632	1616	1594	1564	1504	1689	1648	1707	1627	1705	21153	IE
IT	220	1365	2295	3355	4202	5308	6808	7217	8949	8907	9271	10875	12421	13253	13950	15225	16829	140470	IT
LU		30	13					47	68	61	66	82	87	126	104	119	138	941	LU
NL	169	660	1261	1969	2654	3380	4387	4853	5180	4132	4190	4332	4418	4182	4244	4341	4388	58420	NL
AT					855	982	1801	2301	2384	2442	2711	2962	3004	3024	3325	3721	29522		AT
PT	25	158	276	543	760	1025	1333	1903	1609	1674	1834	2179	2472	2569	2825	3172	3782	28139	PT
FI					779	976	1641	2530	2538	3032	3441	3486	3286	3291	3402	3951	32373		FI
SE					1101	1792	2302	2912	2915	3054	3321	3087	2726	2633	2656	2667	31376		SE
UK	925	2161	3685	5047	6620	8872	10519	11988	11735	10537	10582	9994	10056	9000	8475	7973	7539	135648	UK
CH					223	480	717	1048									2468		CH
LI								3	3	0	3	2	3	16	17	7	19	75	LI
IS					33	58	83	103	117	113	147	138	134	147	163	221	1457		IS
NO					441	767	980	1212	1165	1071	1101	1107	1007	970	1010	1156	11987		NO
EUR [2]							47	28	12	14	20	12	8	10	12	10	173		EUR [2]
BG													134	398	605	612	751	2500	BG
CY												35	42		72	91	64	304	CY
CZ												879	1249	2001	2533	3002	3599	13253	CZ
EE													163	255	274	304	305	1321	EE
HU												656	1627	2001	1736	1830	2058	10108	HU
LV													166	182	209	232	308	1097	LV
LT													361	624	823	1002	1194	4004	LT
MT														92	129	72	119	412	MT
PL												1426	2813	3691	4323	5419	6276	23948	PL
RO												1260	1699	1899	1964	2701	3005	12518	RO
SI												170	227	364	422	546	1729		SI
SK												59	380	505	578	653	682	2857	SK
Total	3.244	9.914	19.456	27.906	36.314	51.694	62.362	73.407	84.642	79.874	85.999	97.501	107.666	111.092	115.432	123.957	135.596	1.226.146	Total

[1] Figures for 1988/89-1993/94 are estimates based on National Agency reports pro-rated to match global estimates for total number of students.

[2] EUR denotes the three intergovernmental institutions in Aix, Florence and Reims.

Data source: National Agency final reports

PRILOGA 2:

Povprečno letno število študenta na prebivalca					
	DRŽAVA	Št.preb.	Št.študentov	Št. let v izmenjavah	Povp.št.študenta na leto
1	Netherlands (NL)	6.200.000	58.420	17	0,05543
2	Finland (FIN)	5.200.000	32.373	12	0,05188
3	Islandija	252.000	1.457	12	0,04818
4	Sweden (S)	8.100.000	31.376	12	0,03228
5	Ireland (IRL)	4.000.000	21.153	17	0,03111
6	Austria (A)	8.100.000	29.522	12	0,03037
7	Belgium (B)	10.400.000	52.370	17	0,02962
8	Liechtenstein	28.000	75	10	0,02679
9	Malta (MT)	400.000	412	4	0,02575
10	Denmark (DK)	5.400.000	22.959	17	0,02501
11	Spain (E)	40.700.000	169.818	17	0,02454
12	Norveška	4.220.000	11.987	12	0,02367
13	Lithuania (LT)	3.500.000	4.004	5	0,02288
14	Czech Republic(CZ)	10.200.000	13.253	6	0,02166
15	Luxembourg (L)	400.000	941	12	0,01960
16	France (F)	59.600.000	195.725	17	0,01932
17	Estonia (EE)	1.400.000	1.321	5	0,01887
18	Slovenia (SI)	2.000.000	1.729	5	0,01729
19	Hungary (HU)	10.100.000	10.108	6	0,01668
20	Portugal (P)	10.400.000	28.139	17	0,01592
21	Italy (I)	57.300.000	140.470	17	0,01442
22	Germany (D)	82.500.000	193.242	17	0,01378
23	United Kingdom(UK)	59.300.000	135.648	17	0,01346
24	Greece (EL)	11.000.000	23.779	17	0,01272
25	Poland (PL)	38.200.000	23.948	6	0,01045
26	Romania (RO)	21.800.000	12.518	6	0,00957
27	Latvia (LV)	2.300.000	1.097	5	0,00954
28	Slovakia (SK)	5.400.000	2.857	6	0,00882
29	Cyprus (CY)	700.000	304	5	0,00869

PRILOGA 3:

Motivacijski dejavniki študentov FDV-ja

	ACADEMIC QUALITY	SUBJECTS NOT AVAILABLE AT HOME INSTITUTION	CAREER PLANS	PREVIOUS KNOWLEDGE OF LANGUAGE	IMPROVEMENT OF LANGUAGE SKILLS	CULTURAL EXPERIENCES	FRIENDS/PARTNER LIVING ABROAD	CHANGE OF ENVIRONMENT	CONTACTS THROUGH INTERNET	OTHER
1					D			D		
2	D				D	D		D		
3	D		D							
4	D					D				
5						D				evropska izkušnja
6			D			D				
7		D				D		D		
8					D	D		D		
9					D	D				
10	D		D		D					
11	D									
12	D				D	D		D		
13	D					D				
14		D			D					
15	D		D		D					
16	D		D			D				
17	D	D	D							
18	D	D			D					
19	D									
20	D									
21	D									
22			D			D				
23						D				
24						D				
25	D									
26	D									
27		D				D				
28			D					D		
29	D				D					
30	D									
31	D									
32						D		D		
33	D							D		
34	D	D								
35	D	D			D					
36	D				D					
37	D		D		D	D				
38	D	D				D				
39	D					D				
40	D	D	D		D					

	ACADEMIC QUALITY	SUBJECTS NOT AVAILIABLE AT HOME INSTITUTION	CAREER PLANS	PREVIOUS KNOWLEDGE OF LANGUAGE	IMPROVEMENT OF LANGUAGE SKILLS	CULTURAL EXPERIENCES	FRIENDS/ PARTNER LIVING ABROAD	CHANGE OF ENVIRONMENT	CONTACTS THROUGH INTERNET	OTHER
41		D			D					
42	D					D				
43	D		D			D				
44	D				D	D		D		
45	D	D								
46			D					D		
47	D	D								
48	D									
49	D				D					
50			D		D					
51	D				D					
52	D					D				
53	D				D					
54	D				D					
55					D					
56	D							D		
57	D									
58	D		D			D				
59	D				D					
60	D	D				D				
61		D				D				
62	D					D				
63		D								
64	D	D								
65	D				D					
66	D				D					
67					D	D				
68					D					
69	D									
70	D				D					
71			D		D	D		D		
72			D		D					
73					D	D				
74	D	D								
75	D									
76	D									
77	D	D								
78	D	D			D					
79	D					D				
80	D									
	56	19	16	0	32	30	0	12	0	1

PRILOGA 4:

Motivacijski dejavniki tujih študentov

	ACADEMIC QUALITY	SUBJECTS NOT AVAILABLE AT HOME INSTITUTION	CAREER PLANS	PREVIOUS KNOWLEDGE OF LANGUAGE	IMPROVEMENT OF LANGUAGE SKILLS	CULTURAL EXPERIENCES	FRIENDS/PARTNER LIVING ABROAD	CHANGE OF ENVIRONMENT	CONTACTS THROUGH INTERNET	OTHER
1	5				5	5				
2					5					
3					5	5			5	
4					5	5				
5			5	5	5	5		5		
6				5	5	5				
7					5					
8					5					
9					5	5		5		
10					5	5		5		
11						5				
12	5									
13	5	5	5							
14			5	5						
15		4	4	4						
16	4		4			4				5
17	5	5	5	5	5					
18					5	5				
19						5				
20				5		5		5		
21		5				5				
22						5				
23						5		5		
24						5		5		
25						5		5		
26						5		5		
27		5							5	
28				5	5	5				
29			5		5	5	5			
30					5	5		5		
31	5							5		5
32				5	5					
33						5				
34			5	5	5	5	5			
35			5		5	5		5		
36	5		5		5	5		5	5	
37					5			5		5
38			5	5	5	5		5		
39					5	5				
40				5	5					

	ACADEMIC QUALITY	SUBJECTS NOT AVAILABLE AT HOME INSTITUTION	CAREER PLANS	PREVIOUS KNOWLEDGE OF LANGUAGE	IMPROVEMENT OF LANGUAGE SKILLS	CULTURAL EXPERIENCES	FRIENDS/PARTNER LIVING ABROAD	CHANGE OF ENVIRONMENT	CONTACTS THROUGH INTERNET	OTHER
41			5		5	5		5		
42				5	5	5		5		
43				5		5		5		
44					5	5				
45	5		5	5	5	5				
46					5	5		5		
47			5		5					
48	5									
49			5							
50				5	5	5				
51	5				5					
52					5	5		5		
53			5	5	5					
54					5	5		5		
55					5					
56	4		4			4				
57			5		5	5	5	5		
58			5		5	5		5		
59				5	5					
60			5	5	5					
61				5	5	5	5			
62					5					
63					5					
64				5	5					
65			5		5	5		5		
66			5	5	5	5	5	5		
67				5	5	5				5
68	5		5							
69						5				
70		5		5	5	5		5		
71					5	5				
72							5	5		
73	4			4	4	4				
74					5					
75			5	5	5	5		5		
76			5		5	5		5		
77					5	5				
78									5	
79					5	5				
80					5	5				
	13	6	25	25	55	52	6	28	4	4